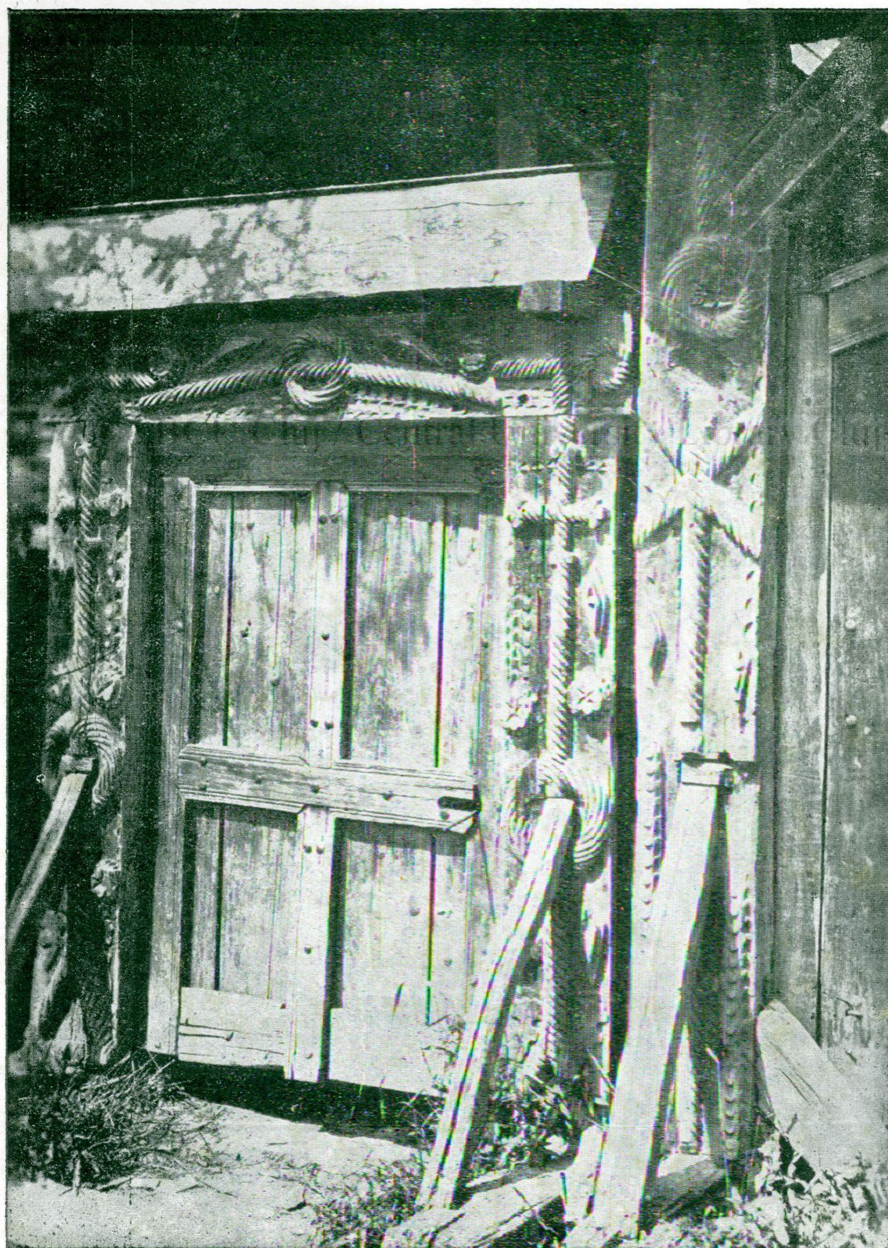
VIAȚA ILUSTRATĂ

ANUL XI. Nr. 2 FEBRUARIE 1944

Anul XI Februarie 1944 Nr. 2

VIAŢA ILUSTRATĂ

UNITATE ŞI FĂRIMIŢIRE

de L. G. MUNTEANU

Este o lege universală a firii, care nu admite excepţii: Unitatea şi colaborarea inseamnă tărie, armonie şi progres — iar fărimiţirea inseamnă slăbiciune, conflict şi regres. Acestei legi ii este supus omul: ca individ, ca societate, ca naţiune şi ca umanitate. A fost experimentată de omenire dela inceputul existenţei ei in toate formele şi la toate latitudinile globului pământesc, fără de contrazicere. Din ea omul cuminte trebue să tragă invăţăminte.

Câtă vreme insul reuşeşte să-şi menţină echilibrul puterilor trupeşti şi sufleteşti, unindu-le într'o năzuinţă comună spre un scop unitar — el are tărie şi dă inainte. Viaţa lui este un drum luminos, cu etape de străduinţe şi de popasuri, dar un drum drept, fără cotituri şi intorsături obositoare.

Câtă vreme societatea, ca grupare de indivizi in jurul aceluiaş ideal, fie naţional, fie social, fie cultural, fie religios, este un cheag unitar şi armonios lucrând prin colaborarea tuturor membrilor ei, atâta vreme este o existenţă reală plină de tărie, care-şi impune punctul său de vedere, atingând ţintele propuse.

Câtă vreme naţiunea, ca unitate de sânge, de limbă, de obiceiuri, de capital cultural, işi grupează fiii in jurul unei idei călăuzitoare fireşti şi drepte, este o naţiune puternică, plină de vitalitate.

Catedrala: Icoana Maicii Domnului

Câtă vreme omenirea işi grupează elementele ei constitutive, rasse, naţiuni şi triburi într'o comunitate care râvneşte după o formă superioară de viaţă, este in continu progres.

Şi invers: Vai de omul care nu-şi poate ţinea echilibrul puterilor sale lăuntrice. Se cheltueşte in viaţă fără a putea realiza nimic, târât fiind de toate curentele vremii. O frunză luată de vânt.

Vai de societatea in care intră dihonia neînţelegerii: e ca o haină de care trag toţi in toate părţile, se destramă, se risipeşte, lăsând in urmă duşmănii şi conflicte cari se perpetuiază generaţii de-a rândul.

Şi vai, ce jalnic aspect are epoca istorică in care omenirea prin toate mădularele ei nu este condusă de acelaş ideal superior şi unitar.

Şi totuşi s'a spus nu de mult de către un filosof şi sociolog apusean: Unitatea, armonia, pacea nu este o stare pe care omul ca individ, sau colectivitate e bine s-o permanentizeze, pe nici unul din planurile vieţii in care activează, fiindcă această stare anchilozează puterile, face să stagneze progresul, opreşte evoluţia firească.

In consecinţă, ar trebui ca abia atins echilibrul forţelor, abia încopciată unitatea, să provocăm conflictul pentru a oţeli în luptă forţele şi a garanta progresul.

Teza e pusă greşit, de aceea şi concluzia este greşită. Unitatea, echilibrul, armonia nu înseamnă o stare de inactivitate, de repaos, de recâştigare a forţelor pierdute în luptă. Pacea adevărată nu este un timp de repaus şi refacere între două încleştări. Nu este rezultanta unei epuizări totale a forţelor active, o pasivitate necesară. Şi pentru a fi mai limpede, aduc un exemplu: Nu o putem compara cu starea de linişte în care ajunge un om bătrân, sau starea de indiferentism faţă de tot ce-l înconjoară a unui om care a căzut învins în toate încercările pe care le-a întreprins.

Desigur asemenea echilibru, o asemenea pace nu este de dorit, căci ar fi un rău.

Prin unitate, armonie, echilibru, pace, dimpotrivă înţelegem o coordonare a tuturor forţelor active în vederea ajungerii unor idealuri superioare, cari toate converg spre idealul suprem, fericirea omului, în cadrul mai îngust al societăţii, sau mai larg al naţiunii, rassei şi omenirii. In această stare puterile sunt permanent active, se iau la întrecere pentru a se distinge. Sunt în continuă desfăşurare. Menţinerea chiar a acestei stări este o luptă grea de fiecare clipă pe întreagă linia. Căci individul care şi-a propus urmărirea idealului unitar social pe care l-a acceptat trebue să lupte cu toate pornirile lui contrare, cu toate interesele lui personale. Fiul unei naţiuni, de dragul năzuinţelor bune ale neamului său e dator să-şi jertfească chiar şi viaţa şi aşa mai departe. Deci n'avem să ne temem că unitatea va anchiloza vreodată puterile vii ale omenirii.

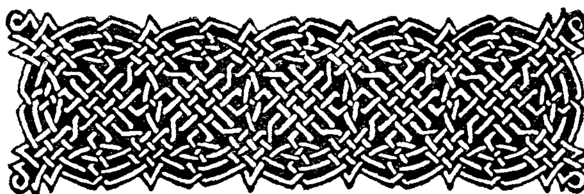
Singur Mântuitorul ne-a înfăţişat perfect cuprinsul adânc al acestui bun, spre care instinctiv cu toţii râvnim, spunându-ne: „Am venit să aduc pace în lume". Dar pacea Lui nu este cea pe care lumea o concepe, ci pacea prin continuă luptă împotriva răului. Pacea prin învingerea instinctelor rele din noi înşine, prin înfrăţirea în dragoste **şi luptă împotriva diavolului care stăpâneşte lumea,** prin apropierea de Dumnezeu.

Dacă menţinerea echilibrului şi unităţii s'a dovedit a fi un lucru atât de greu, este a se mulţumi sau faptului că la temelul acestora şi-au pus idealuri cari nu se încadrează ca părţi în idealul suprem uman: întronarea stăpânirii binelui în lume; sau că mădularele organismului nu ştiu aprecia valoarea ştiinţei comunităţii, vânând după interese meschine particulare.

In cazul prim pericolul desechilibrului şi desmembrării este mai mic, idealul poate fi corectat, când este dată voinţa majoră spre bine. Cazul al doilea aduce totdeauna moartea. Vina şi răspunderea cade în sarcina conducătorilor, ei sunt obligaţi a educa massele, a le călăuzi, a pedepsi elementele insubordonate şi discordante, a purifica organismul, prin tact şi cuminţenie.

In vremile noastre, când lumea întreagă suspină după reaşezarea echilibrului universal, fărimiţirea oricărei unităţi de colaborare omenească spre ţinte bune este o rană care sângerează. Lozinca noastră a tuturor trebue să fie: înfrăţire la tot lucrul bun, înfrăţire cinstită şi desinteresată, înfrăţirea dreaptă pe toate tărâmurile vieţii, pregătind astfel drumul înfrăţirii celei mari a omenirii. Iar în înfrăţire nu contează cine conduce şi cine ascultă, căci dragostea de lucrul cel bun trebue să lumineze pe toţi deopotrivă. Inevitabilele diferinţe de păreri şi de mijloace, cari toate duc la acelaş scop, cu conciliantă şi răbdare trebuesc aduse la un numitor comun. Ele nu-i permis să provoace conflicte, supărări, duşmănii. Blândeţea în concilierea forţelor conlucrătoare spre bine însă trebue să fie egalată de asprimea judecării intrigilor şi scopurilor ascunse egoiste. O bucăţică de aluat dospeşte întreagă frământătura.

Unitatea şi înfrăţirea lor este o condiţie de existenţă şi afirmare. Fărimiţirea le va fi începutul pieirii. Şi nimeni să nu uite, că fiecare din noi azi este angajat în făurirea celei mai mari epoci istorice din câte a cunoscut lumea, cu consecinţe uriaşe pentru noua ordine de mâne.

ŢÂDULA ROŞIE*)

de CORIOLAN DRAGOMIR

Era în Săptămâna luminată. In comună, vreme de belşug. Toată lumea căuta, ca după postul Paştilor, să se 'nfrupte din bunătăţile anume pregătite pentru acest timp. Singur la casa lui Vârtolomeiu cearta era zilnică. Vârtolomeiu ar fi mâncat şi el ca şi alţii — bucate mai bunişoare, dar soţia lui, Gafia, se ţinea strict de zicala: „zeamă lungă să ne-ajungă". De fapt avea şi oarecare dreptate; doar cei cinci copii ai lor trebuiau îngrijiţi, iar din puţina lor avere nu le dădea mâna să trăiască aşa cum ar fi dorit. Vârtolomeiu însă nu băga de seamă la câte toate şi astfel cearta la ei nu mai contenea din zori şi până'n seară, începând cam în felul următor:

D'apoi tu boreasă, amu şi aztăzucă iară ai făcut tocană de crumpăn?! Tu eşti de groază cu tete ce le faci! Tu alticele nu ştii: numa tăt crumpăn şi iar păstău,[1]) apoi iarăşile tăt păstău şi iar crumpăn.

Măi omule, ruşină-te! — răspundea Găfia — doară n'am io misărcie că 'n tătă ziua să 'ţi fac fripture în tipsitor. Nu ştii tu docălíţă[2]) că am numa o găină, că celelalte le-o dus hulpea? Nouă, apoi aceie-i cloşcă! Din porc ce biată o rămas, cum te ştiu io, le-ai mânca în două zile! Mâncă 'n gută să te fermece ieste, că nu ti teme nu-i pieri dacă ţi umfla bindeu[3]) şi cu de aiestea!

Lasă numa lasă — răspundea Vârtolomeiu — că fami-oi io rând docăle şi ţi-oi plăti pântru tete...

Azi aşa, mâine iar aşa, Vârtolomeiu bietu îşi pregătea fel de fel de planuri de răzbunare, cari toate se năruiau în faţa ochilor ageri ai Gafiei.

In timpul când se petreceau acestea, comuna era într'o mare fierbere. Zi după zi soseau ordine de chemare sub arme şi ca urmare, rând pe rând plecau cei cari primeau aceste ordine, să-şi facă datoria faţă de ţară. Vârtolomeiu nu odată privea cu jind în urma celor cari plecau şi gândindu-se la conţinutul traistelor voluminoase ce le avea fiecare atârnate în spinare, ofta greu.

Intr'o zi mergând la prăvălie pentru a face cumpărături, văzu pe tejgheaua comerciantului o mulţime de fiţuici colorate, unele într'un fel, altele în altul. Atenţia lui însă a fost captivată de una de culoare roşie închisă, privi la ea o bucată de vreme şi treptat, faţa i se ilumină de un zimbet fericit. Aşteptă momentul pânăce plecară toţi muşteriii din prăvălie şi 'n urmă se adresă comerciantului ţinând fiţuica în mână: — Măi Şmaier, vinde-mi ţadula asta mie, că ori cât îi ţi-o plătesc.

Comerciantul luă fiţuica, o privi pe toate părţile şi redându-o lui Vârtolomeiu îi răspunse: — Fiindcă eşti om de omenie, ţi-o dau gratis.

Vârtolomeiu aşeză cu grije fiţuica într'un carnet şi băgându-o în buzunarul pieptarului mai adause. — Apoi mulţam dară, da fii bun nu spune la nime că mi-ai dat ţadula.

*) Foaie.
[1]) Fasole verde.
[2]) Odată.
[3]) Burtă.

După promisiunea comerciantului Vârtolomeiu plecă cu grabă spre casă.

Ajuns la el, se schimbă ca prin farmec, intră în casă cu o mutră de înmormântare, aproape târându-și picioarele și fără să spună ceva, se așeză pe un scaun oftând de mai multe ori. Gafia intrigată de starea lui neobișnuită, i se adresă.

– Da ce bai ai, ce-i cu tine? Ghinești că ai scoborță [1] 'n gâltan, așe ești de amărit!

Vârtolomeiu răspunse necăjit: – Dă-mi pace, tu boreasă [2]), ii treaba mea, că amu-s gata! het!

Femeia curioasă din fire îl întrebă din nou:

– Da spune-mi amu odată ce ai pățit, ce-i cu tine?

– Lasă-mă 'n pace – răspunse din nou Vârtolomeiu – că amu cum m'am dus la boltă mă intâlnesc pă drum cu jăndarii și mă întreabă: – Da nu știi, ice, care-i ala Vârtolomeiu Gahi? – Io 's ala, zâc io. – Noa, zâc, ii toma bine atunci, că toma pă dumata te cotăm! Și cu aieste voarbe îmi și pun în mână o țădulă și zâc: – Ți-o vinit tiligramă să te duci pă mâni la cătănie!

Vorbind așea, Vârtolomeiu scoase fițuica roșie, punându-o în mâna Gafiei care sta ca aiurită. Apoi nedându-i răgaz continuă: – Acolo stă scris că pă mâni la crepatu zorilor treabă să fiu pă trin. Da cei mai mare baiu că cu trinu om me, beată om me până la țeara tălianului, da de acolo ne-or

[1]) Așchie.
[2]) Soțioară.

Fecior din Ardealul de sus

duce cu heroplanu păstă țara burcușului până hăpt în țeara muscanului, că acolo ii duc p'a noști.

Gafia revenită puțin făcu o 'ncercare. – Au ce, dragăle? Nu fă trufe [3]) cu mine, da abună seamă trebe să mei?

Vârtolomei răspunse făcând pe ofensatul: – Doară acolo ți țidula în mână, ceti! că acolo 'i scris cum m'or duce și tete cum m'or pironi – apoi adause resemnat: Da știu io că nu mult m'or putea pironi, că acolo mi-or rămâne picioarele între căpcăunii ceie, iară coconii miei aci pă drumuri, sărăndici [4]).

Gafia auzind glasul supărat al lui Vartolomeiu, se mai uita buimăcită la fițuică întorcându-o pe toate părțile, că de citit nu știa, precum nici Vârtolomeiu și de-odată începu a boci morțește.

– „Oe omule, omuleee, docăle-i me 'n bătaieee... Și dacă tu nu-i viniii, ce-oi fa cu sărăndiciii?!"...

Vârtolomeiu o 'ntrerupse: – Da taci tu boreasă, nu zbiera, că și șe cu aceie nu ajungi nimâc! Da mai bine te apucă și-mi fă bogaje.

– Da ce să-ți fac, dragă-le, ce să-ți fac? Oe gazda mieu.

Vârtolomeiu o 'ntrerupse din nou. Am ce? taie cloșca ceie și o împle, că și șe puii is mari. Apoi hierbe niște coaste și fă oarice coptături și plăcinte. Apoi pune slănină și cârnați, că batânic amu când mărg cătă ceie lume să mă 'nfrupt și io, că postit-am bugăt!

Biata Gafia făcând din noapte ziuă, a fiert și a fript toată noaptea, în timp ce Vârtolomeiu dormea dus. Către ziuă apoi îl trezi zicându-i: Scoală, dragăle, că-i de mărs la trin. Vârtolomeiu se sculă, se 'mbrăcă și se așeză la prânz, mâncând în lege, acompaniat de bocetele Gafiei și ale copiilor. In urmă cu fața supărată își luă rămas bun dela ai săi, sărutându-i pe rând și apoi țin' te neică... cu bagajul voluminos nu s'a oprit până la „groapa mesului" – o carieră de piatră părăsită în inima pădurii. – Acolo credea el locul mai potrivit să stea ascuns, mai ales că era acolo și un izvor cu apă bună. Ajuns aici, puse jos bagajul și descoperindu-se evlavios, făcu o scurtă rugăciune, încheindu-o cu cuvintele: Mulțam Doamne, că m'ai încăput și pă mine la rând odată, că amu de aici nu mă clătesc tri zile, ca să știe boreasa că ce plăte un bărbat... Se așternu din nou pe mâncat și dupăce termină, bău o dușcă din apa izvorului, apoi punând bagajul sub cap, adormi dus...

Nu departe de locul ales de Vârtolomeiu se

[3]) Glume.
[4]) Orfani.

nimeri că Petre Paicu era în căutare de bureți. Cântând așea, de-odată urechea îi fu izbită de niște sforăituri aprige. Paicu se 'ntrebă mirat: – Oare ce să fie asta? Doară nu-i încă vremea ghindei și a jirului să hie pă aici gligani [2])?!

Mânat de curiozitate, începu să caute izvorul acestor sforăituri. Nu după mult timp și dădu cu ochii lângă groapa mesului de Vârtolomeiu care dormea cu capul pe bagaj, cu mâinile împreunate pe burtă, zâmbind fericit. Paicu care auzise de plecarea „în armată" a lui Vârtolomeiu, îl privi puțin în tăcere, în urmă se apropie tipit de el și ridicându-i cu grije capul îi scoase traista cu merindea. Conținutul traistei îl goli în coșul cu bureți și umplând traista cu pietre de pe jos, o așeză din nou sub capul lui Vârtolomeiu care îngreuiat de somn continua să doarmă. Apoi plecă încet cum veni, fără zgomot, zâmbind batjocoritor și mormăind pe sub mustețele-i stufoase: – Tare vreu să văd cât i-a ține drumu în țeara muscanului?

In acest timp Gafia, într'un bocet continuu jelea plecarea lui Vârtolomeiu. Vecinele auzindu-o s'au adunat pentru a o mângâia; în urmă văzând că nu izbutesc, una mai cu cap îi dădu sfatul: – Auei, dragă-le, du-te la un notarășu și prăbăluie, da de ți-a fo scrisori diptru scutire, că atuncenică iar se întoarnă Vârtolomeiu... Gafia electrizată de aceasta speranță își șterse lacrimile și luând țâdula roșie ce o păstra după o icoană, plecă la notariat.

Notarul cu inimă bună, văzând ochii plânși ai Gafiei se 'nteresă de treaba ei și auzind de plecarea lui Vârtolomeiu, scoase lista celor incorporați, căutând cu de-amănuntul pentru a găsi unitatea din care făcea parte. Dupăce căută un timp fără rezultat, ceru Gafiei ordinul de chemare. Gafia dădu țâdula și spre uimirea ei, notarul, cum o privi, izbucni în hohote de râs. Văzând apoi nedumerirea femeii, zise: – Iartă-mă dragă, dar așa se vede că Vârtolomeiu te-a păcălit; aici stă scris că „Crema Buceagul e cea mai bună". In mintea Gafiei se făcu lumină, mulțumi notarului pentru lămuriri și plecă spre casă cu fața zâmbitoare, când încruntată, mornăind:

– Și m'o celuit afurisătu?! Fărima-l-ar guta!...

Pe drum, aproape de casă se 'ntâlni cu Paicu. – Da unde mei, săracă?

– Acasă unteș.

Paicu zimbind îi mai zise: – Toma bine că ne 'ntâlnim că amu viu din țara muscanului și

Fată din Ardealul de sus

m'am intâlnit acolo și cu gazda tău. Tare bine o ajuns, n'are nicio hibă. Și mi-o îs să vă spui că vă pofte voaie bună și sănătate și ia, coată numa, mi-o dat și merindea să ți-o dau. C'o îs s'o mâncați sănătoși numa, că pă iel îl hrăne împăratu muscanilor cu carne de iepure mânzat și cu plăcinta buhi, așa de mare viteaz s'o făcut.

In timp ce povestea, goli conținutul coșului în șorțul Gafiei și fără să mai aștepte întrebări plecă sporos. Gafia se uita nedumerită când în șorț, când în urma lui Paicu, apoi revenită cu greu strigă: Mulțam dară unteș!

Paicu primi mulțămită dând din cap și Gafia intră în casă.

Se făcu după masă. Lângă groapa mesului Vârtolomeiu începu a da semne de viață. Căscări de vreo câteva ori cu zgomot, apoi mornăi înciudat: – Oare ce darea lui Dumnezău, așe s'o 'ntărit merindea de tăt m'o teșit la cap!

Se ridică alene într'o rână, trăgând traista în față, mirat de greutatea ei. Când o deschise, sări în picioare ca mușcat de șarpe, uitându-se buimăcit la pietrele din traistă și 'n jurul său. Se scărpină în cap cu nedumerire, vorbind singur. – Ai de-o mine! Aieste 's coarne! Da cum s'o 'nstărit tete tomanic' așe? – Și filozofă mai departe: Aiasta batjocură numa fata pădurii o făcut-o cu mine, o ce poți ști? oarice zmău flămând, că pă aici au curțile, sodomască-i Sfințănia Sa!... Noa

[2]) Mistreți.

amu-i bine bugăt, amu 's la rând. Ce oi fi io aicine amu? Da ce oi ice acasă?... Hm... hm.

Sub avalanșa atâtor întrebări, se așeză pe o piatră cufundat în gânduri, căutând să găsească răspuns la toate...

Se făcu seară, dar Vârtolomeiu mereu sta cufundat în gânduri. De-odată ghiorăielile stomacului îi vestiră că de dimineață n'a mâncat. Se ridică întinzându-și oasele, apoi cu un oftat necăjit goli pietrele din traistă, luând-o subțioară și mai privindu-le odată înghiți în sec zicând: Hm... hm... și ce fain puteam șidea io aiciuca tri zâle batănic! Nime n'ar hi știută. Da vezi, fata pădurii, o zmău! – Și înălțând din umeri, resemnat porni spre casă.

Pe întuneric ajunse la el acasă. In fața ușei stătu puțin, apoi bătu în ea. După repetate bătăi Gafia răspunse cu glas somnoros din casă: – Cine-i acolo?

– Io. Vârtolomeiu, gazda tău!

Care minte acolo – zise din nou Gafia – că doară gazda mieu îi în țeara muscanului.

Vârtolomeiu căuta s'o 'mbunească: – Lasă-mă tu boreasă; că io-s anume, numa că m'o 'ntors înapoi amu docălița...

In casă se făcu zgomot, apoi după un timp Gafia deschise ușa, luminând în față pe Vârtolomeiu, cu lampa, adresându-i-se batjocoritor.

– Noa, cătană mândră, da unde ți-s metăliile? Io am gânit că-i vini gata ghinăral.

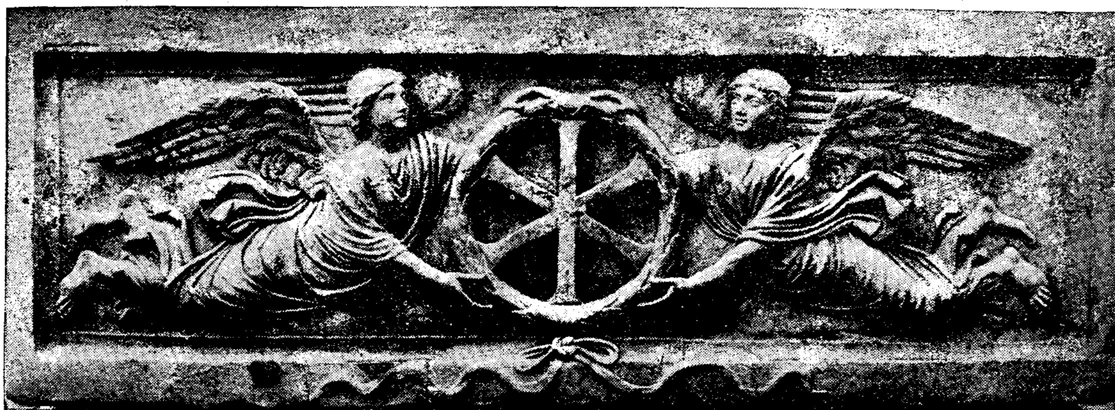
– Deci lasă-mă 'n treaba me, că nu 's acele cum ghinesc boeresele – răspunse Vârtolomeiu și așezându-se după masă continuă. – Mai bine-mi dă oarice de mâncat, că focu rău am flămânzât, că gutașii ceia de ofițiri mi-o luat tătă merindea.

Femeia fără să răspundă scotoci într'o ladă și puse pe masă în fața lui Vârtolomeiu o covățică în care era aranjată merindea lui. Bietul om stătu buimăcit privind cu ochii măriți merindea pe care o recunoscu, întrebându-se că oare prin ce minune au ajuns acestea toate acasă? Gafia văzând uimirea lui, râse cu poftă, zicându-i:

– Vezi, vezi omule, hiaba ai vrut tu să-ți bați joc de mine, tăt nu ți-o ajutat Sfințănia Sa! Amu cu ce te-ai ales? Cu aceie că tăți ti-or pomini diptru țădula ce roșie.

Și prorocia Gafiei s'a 'mplinit.

LIMBA NOASTRĂ LITURGICĂ

de EMIL NICOLESCU

Spre deosebire de biserica apuseană care e centralistă şi astfel internaţională, cea răsăriteană a rămas pe lângă vechea constituţie federativă, ca o reuniune de biserici naţionale şi de sine stătătoare. Potrivit acestui sistem, la fiecare popor de lege ortodoxă diferitele slujbe sfinte se rostesc în limba vie, în graiul de toate zilele al poporului respectiv, iar nu într'una streină şi pe deasupra moartă, cum e cazul la Apuseni, cari folosesc drept limbă liturgică latina, înţeleasă azi numai de slujitorii sfinţiţi, nu însă şi de credincioşi.

Aplicând această afirmaţie la poporul nostru, cunoscut în istorie ca aparţinând la legea răsăriteană dela începutul existenţei sale ca neam, ar urma că şi noi ne-am folosit în biserică totdeauna limba noastră naţională, formată din contopirea celor două popoare, din cari ne-am luat fiinţa şi din elementele împrumutate dela alte popoare în decursul convieţuirii cu ele. Că 'n prezent aceasta e situaţia, o constatăm şi o ştim cu toţii. Intrebarea e însă, dacă şi 'n trecut a fost totdeauna aşa? Cercetându-ne trecutul din acest punct de vedere, constatăm că la început într'adevăr aşa a fost. Dovada ne-o serveşte marele număr de cuvinte de origine latină aflătoare în dulcele nostru grai. In ce priveşte înţelesul acestor cuvinte, cele cu conţinut religios se referă la credinţă, iar nu la organizarea bisericii, care a urmat mai târziu. Din cauza stărilor tulburi şi a nesiguranţei provocate de năvălirea diferitelor popoare, o organizaţie bisericească vrednică de acest nume nu s'a putut înjgheba în părţile din stânga, ci numai în cele din dreapta Dunării, întrucât acele regiuni n'au fost teatrul atâtor cutropiri streine. De aceea pe malul drept al Dunării şi sunt pomenite mai multe episcopii latine, cari au căutat să satisfacă trebuinţele sufleteşti şi ale credincioşilor de aici, adecă din Nord, ca sfinţiri de biserici, de antimise sau de preoţi. Căci acestea fiind cele mai apropiate centre bisericeşti, aici se îndreptau cei ce doriau să devină preoţi, învăţând toate rânduelile şi slujbele divine în limba lor de acasă.

Această situaţie s'a menţinut până 'n a doua jumătate a sec. IX, când are loc increştinarea şi slavizarea Bulgarilor, cari şi-au înlocuit limba lor naţională cu cea slavonă. Prin aşezarea în actuala lor patrie s'au înfipt ca un ic despărţitor, întrerupând contactul dintre populaţia romanică din dreapta şi stânga Dunării. Iar prin trecerea lor la creştinismul răsăritean, dar în noua haină slavonă, au desfiinţat vechile episcopii latine, aflătoare pe malul drept al fluviului şi le-au înlocuit cu altele, de nuanţă slavonă.

Aceste schimbări din nemijlocita noastră apropiere n'au întârziat să se resimtă şi asupra vieţii strămoşilor noştri, cari până acum au depins numai bisericeşte de Sudul Dunării. Cum însă puterea statului bulgar se întindea şi asupra ţinuturilor din stânga fluviului, străbunii noştri au ajuns acum să atârne şi politiceşte de Sudul Dunării. Şi astfel atât datorită acestei împrejurări, cât şi urmând obiceiul din trecut, viitorii noştri preoţi mergeau să înveţe carte bisericească tot la episcopiile de peste Dunăre, ca la cele mai apropiate. Dar deoarece ierarhii de aici acum nu mai ştiau latineşte, ca să înveţe preoţii în această limbă rugăciunile şi rânduelile slujbelor dumnezeeşti, era foarte natural ca ei să înveţe toate acestea în

limba slavonă. In acest chip s'a introdus şi a prins rădăcini cultura slavonă în biserica română, menţinându-se vreme de opt veacuri. Poporul însă deprins din vechime să se roage într'o limbă înţeleasă, n'a încetat nici de acum să se roage acasă la el în limba lui de toate zilele, după cum o dovedeşte rugăciunea zilnică „Tatăl nostru", în care aproape nu se află cuvinte slavone. La serviciile divine publice însă rugăciunile se rostiau în slavoneşte în toate ţinuturile locuite de Români, fără de nicio deosebire.

Din cătuşele slavonismului, care pusese stăpânire nu numai pe viaţa noastră bisericească, ci a fost introdus ca limbă oficială şi în cancelariile domneşti, ne-a scăpat vântul reformei ce sufla din spre Apus. Curentul nou pornise în Europa din Boemia la începutul sec. XV şi e cunoscut sub numele de husitism, după numele urzitorului său Ioan Huss. Mişcarea iniţiată de fostul profesor al universităţii din Praga nu era numai religioasă, ci şi socială şi totodată şi naţională, constituind primul pas spre deşteptarea şi formarea conştiinţei de neam. Prigoniţi pentru ideile lor, urmaşii lui Huss au trebuit să ia calea pribegiei, adăpostindu-se prin ţările vecine. Unii s'au stabilit în Nordul Ardealului prin Maramureş, unde au aflat teren prielnic pentru răspândirea doctrinei lor, în parte din cauza stărilor sociale, iar în parte din cauza lipsei unei bune paze şi supravegheri duhovniceşti. Favorizaţi de aceste împrejurări, zeloşii propagandişti au aflat uşor crezare la Români, mai ales că noua învăţătură avea şi unele puncte comune cu practica lor religioasă. Şi astfel sub influenţa acestei mişcări – spun istoricii – s'a aflat un preot român, cunoscător de slavonie, care a tradus în româneşte Psaltirea, Evanghelia şi Faptele Apostolilor. In alegerea textelor traduse se poate uşor observa influenţa husită, care voia să pună la dispoziţia fiecărui credincios Sf. Scriptură în limba sa maternă. Aceste traduceri s'au păstrat fie în codici scrişi cu mâna, fie în primele tipărituri făcute de diaconul Coresi după aceste texte.

Icoană pe sticlă

Evident, textele traduse nu erau de slujbă, ci de lectură religioasă morală. De aceea atât din acest motiv, cât şi din faptul că nu erau aprobate de biserică, întrucât nu erau scrise în limba slavonă, considerată ca sacră pentru aceste părţi răsăritene, ele n'au putut fi răspândite de pe amvon. Au fost răspândite în schimb în mod particular, trecând din mână 'n mână sub formă de manuscrise. Pe această cale au ajuns să circule aproape pretutindeni printre Români, exercitând o puternică influenţă asupra sufletului înaintaşilor noştri. Iar dacă ar fi să ne 'ntrebăm de cauza circulării lor, atunci am afla-o în faptul, că ele satisfăceau dorinţa arzătoare a cetitorilor de a cunoaşte înţelesul acelor cuvinte mântuitoare, pe cari preotul le rostea în altar, fără ca de cele mai multe ori să le înţeleagă el însuşi, necum credincioşii.

Traducerea acestor texte în limba înţeleasă de popor a însemnat primul pas spre naţionalizarea serviciului divin, care nouă, celor de azi, ne apare ca o consecinţă firească a întâiului pas făcut. Nu tot aşa era însă şi după socoteala timpului de atunci, dupăcum se va vedea mai la vale. De aceea până la deplina introducere a limbii române în biserică a trebuit să mai treacă vreme lungă, aproape trei veacuri. Şi dupăcum primele texte în româneşte au apărut în Ardeal, datorită influenţei husite, tot aşa şi primele încercări de naţionalizare a serviciului dumnezeesc s'au făcut tot în Ardeal şi tot datorită unei influinţe streine. De astădată însă e vorba de marea reformă bisericească inaugurată de fostul călugăr augustin Martin Luther şi de nu mai puţin învăţatul teolog Ioan Calvin. Pe lângă alte note comune mişcarea pornită de aceşti doi mari reformatori avea comună cu mişcarea lui Huss acordarea unei importanţe esenţiale principiului lansat încă de apostolul neamurilor Pavel, că în biserică „mai bine e a grăi cinci cuvinte cu înţeles

decât zece mii de cuvinte neînțelese în limba streină".

Răspunzând dorinței generale de a reforma biserica apuseană, învățăturile lor au pătruns foarte curând și în Ardeal. Sașii, cari, ca Germani ce erau adoptaseră o ținută ostilă față de mișcarea husită, îmbrățișează în schimb cu atâta entuziasm reforma propoveduită de conaționalul lor Luther, încât convertirea lor la noul crez poate fi considerată ca terminată la 1545, când recunosc mărturisirea dela Augsburg ca îndreptar al credinței curate. Urmărind să atragă și pe Românii ardeleni la confesiunea lor, iar pe de alta urmărind și un câștig bănesc, din inițiativă săsească se tipăresc la Sibiu și Brașov mai multe cărți în limba română, între cari și două de slujbă, anume un Molitvelnic și o Liturghie. Atitudinea preoților români față de aceste cărți a fost însă foarte rezervată.

Paralel cu această propagandă luterană din partea Sașilor, asupra Românilor ardeleni se exercită și una din partea Ungurilor trecuți la reforma lui Calvin. Această propagandă fiind susținută de principele Ioan Sigismund Zápolya, care după convertirea sa era preocupat de dorința să câștige cât mai multe suflete pentru singura și adevărata lege curată, a reușit să realizeze oarecari succese, cucerind câteva sate atât din Nordul cât și din Sudul Ardealului, precum și din părțile bănățene. Pentru acești convertiți principele a numit și un episcop în persoana lui Gheorghe din Sângiorz, care purta însă titlul de „superintendent", după obiceiul calvinesc. Intr'un sinod ținut la 1567 în timpul păstoririi acestui „piscup" s'a decis, ca din Biserică să se scoată neînțeleasa limbă slavonă, în care „borborosiau" preoții, amenințând cu confiscarea averilor și cu alungarea din parohie pe acei preoți, cari orbi fiind povățuesc pe orbi, ducând poporul spre pierzare.

Dar cu tot sprijinul oficialității, nici Gheorghe, nici cei doi urmași ai săi, episcopii Pavel și Mihail de Turdaș (Tordassy) n'au reușit să calvinizeze pe Români sau să introducă limba română în biserică. Românii considerau noua lege ca „spurcată" și preferau să asculte slujba în „sârbește". De aceea un sobor ținut la Alba-Iulia în 1627, pe timpul principelui calvin Bethlen și a mitropolitului de origine moldoveană Dosoftei, ia printre altele și dispoziția de a obliga pe preoți să știe pe înțeles cel puțin Crezul, unele rugăciuni și părți din Evanghelie. Ulterior acestă măsură a fost introdusă printre condițiile impuse viitorilor mitropoliți. Prin ea însă nu se urmăria naționalizarea serviciului divin, ci ea era folosită ca un mijloc pentru calvinizarea Românilor, cari urmau să primiască deodată cu textul românesc al rugăciunilor și învățăturile calvine, strecurate cu abilitate în acel text.

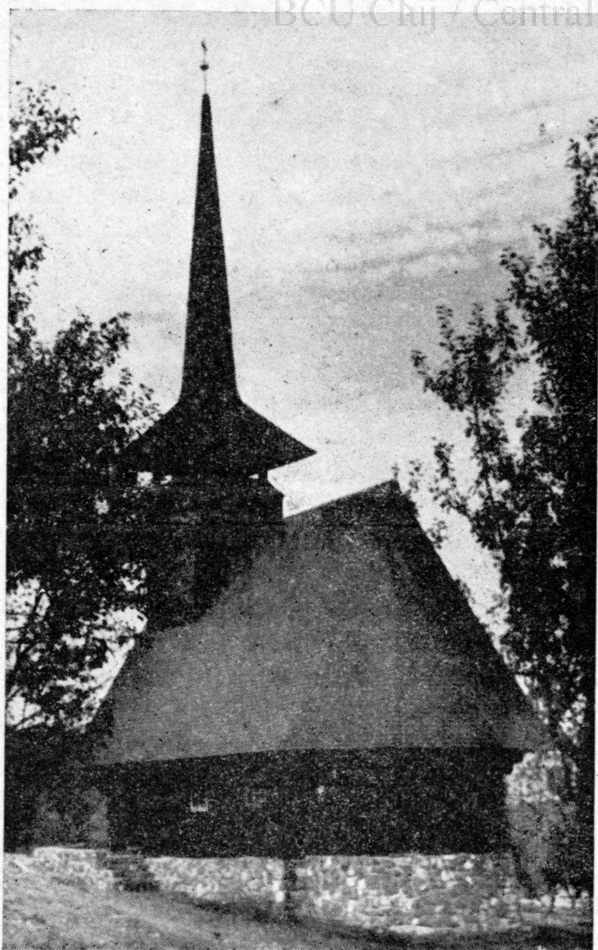

Löwendal: Intr'un colț la anticar

Dându-și seama de cele urmărite, mitropoliții ardeleni au impus preoților să îndeplinească numai acele condiții, cari nu se atingeau de legea lor ortodoxă, ca b. o. obligativitatea de a predica și învăța poporul în limba sa maternă. Aceasta reiese clar din sfatul dat la 1677 de vlădica Sava Brancovici tinărului preot Paștiu cu prilejul hirotonirii sale, zicându-i: „Să te nevoiești foarte tare, ca să propoveduești sf. Evanghelie curat și luminos creștinilor și să povestești Scriptura sfântă oamenilor în limba în care grăesc, ca să înțeleagă tot creștinul cuvântul lui Dumnezeu". Deci din cuvintele citate reiese numai atât că vorba românească răsuna în biserică deocamdată numai de pe amvon. In altar, la strană și la celelalte slujbe diferitele rugăciuni se rostiau însă tot în slavonește. Data precisă când anume a fost înlocuită limba slavonă cu cea română pe toată linia în biserica ardeleană, e greu de stabilit. In tot cazul evenimentul acesta a trebuit să se producă înainte de înfăptuirea Unirii cu legea împăratului. Altfel rămâne un lucru neînțeles, pe lângă alte considerațiuni, cum de mandatarii apuseni au permis Românilor să folosiască și pe mai departe limba slavonă, în loc să le impună pe cea latină, care —

în fond le era tot așa de necunoscută? Deci se poate afirma cu toată siguranța, că în ce privește Ardealul desfacerea din cătușele slavonismului și prin urmare introducerea limbii române în serviciul divin, era un fapt împlinit înainte de desbinarea noastră bisericească dela 1700.

In timp ce aceste lucruri se petreceau în Ardeal, dincolo de creasta Carpaților încă a pătruns suflul cel nou al vremii deșteptat de reforma religioasă. In fruntea curentului de înviorare națională au stat oamenii bisericii, cari au deschis lupta pentru înlăturarea nu numai a slavonismului, ci și a grecismului, ce atunci începea să se răspândească. Acțiunea fu întreprinsă aproape simultan în ambele principate, despărțite numai de apa Milcovului. Dar norocul l-a favorizat pe Moldoveni, dăruindu-le pe deschizătorul de drum Varlaam, care prin Cazania sa pregătește terenul pentru rodnica activitate a mitropolitului Dosoftei. Acesta traducând și tipărind toate cărțile de slujbă, pe lângă unele de lectură religioasă, reușește în zbuciumata sa păstorire să introducă limba română atât în altar cât și la strană, încât la a doua și definitiva sa plecare forțată din țară și

Biserică veche din Ardealul de sus

scaun (1686), limba slavonă era cu desăvârșire isgonită din biserica Moldovei.

In Muntenia procesul de descătușare a fost de mai lungă durată și s'a făcut cu mai multă timiditate. Inaugurat de înflăcărații mitropoliți Teofil și Ștefan, a fost continuat de Teodosie Veștemeanul și de episcopul Mitrofan al Buzăului. In timpul păstoririi ultimilor doi ierarhi deși au fost tipărite toate cărțile rituale, totuși sunt date în românește numai regulele de tipic, pe când textul rugăciunilor e dat tot în slavonește. Explicarea dată de mitropolitul Teodosie în prefața Liturghiei apărute la 1680 „iar liturghia toată a o prepune pe limba noastră și a o muta, nice am vrut, nice am cutezat", rămâne pentru noi deocamdată nelămurită și oarecum curioasă, dacă avem în vedere că la acea dată triumful limbii române ca limbă liturgică era aproape desăvârșit. Cel ce și 'n Muntenia trece peste orice considerațiuni și rupe cu mentalitatea trecutului, a fost mitropolitul cu sfârșit așa de tragic Antim Ivireanu (1708-1716), în timpul păstoririi căruia limba română intră biruitoare și în biserica munteană. In chipul acesta s'a terminat definitiv procesul de naționalizare a serviciului divin în toate provinciile locuite de Români.

Cât de mare a fost evenimentul acesta, reiese din următoarea scenă petrecută între vodă Brâncoveanu și italianul Del Chiaro, care s'a nimerit să asiste la un serviciu divin oficiat în limba țării. Exprimându-și mirarea din cauza acestui fapt, voevodul i-a explicat, scuzându-se oarecumva, că acest „abuz" s'a introdus de curând și numai din motivul că preoții români cunosc numai această limbă. In realitate însă, majoritatea preoților nici mai înainte n'a cunoscut vreo altă limbă.

Dar atunci dacă într'adevăr aceasta era realitatea, chiar fără să vrei ajungi să te 'ntrebi: de ce a ținut procesul de naționalizare a serviciului divin așa de mult? De ce a persistat autoritatea bisericească așa de tare pe lângă textul slavon? De ce nu l-a 'nlocuit și la oficierea slujbelor sfinte deodată cu apariția primelor traduceri în românește? Ce l-a determinat pe mitropolitul Teodosie să afirme, că „nici n'a vrut și nici n'a cutezat" să dea întreaga liturghie în românește? Și de ce „acel boer vechi și domn creștin" a considerat faptul împlinit ca un abuz?

Spre a putea răspunde la acest potop de întrebări ce răsar aproape în chip involuntar când aruncăm o reprivire asupra îndelungatului proces de românizare a slujbelor bisericești dela începuturile și până la deplina lui cristalizare, va trebui să ne transpunem în situația de atunci, ca la ju-

decarea tuturor faptelor istorice, cari trebuesc privite prin prisma acelor vremuri, iar nu din punctul nostru de vedere, al celor de azi. Procedând aşa, vom constata o cauză întreită.

I. După o veche prejudecată limba română nu era considerată ca sacră, alături de cea ebraică, greacă, latină şi slavonă şi astfel ca demnă să investmânteze in cuvintele ei adevărurile cuprinse în sf. Scriptură. Lupta împotriva acestei prejudecăţi a durat aproape un veac şi jumătate. De aceea abia după definitiva ei înlăturare s'a putut termina cu deplină izbândă procesul de inlocuire a limbii slavone la toate slujbele bisericeşti.

II. In decursul sec. XVI-XVII ortodoxia noastră era mereu atacată de propaganda catolică şi protestantă, în formă luterană şi calvină. Traducând cărţile de ritual, exista teama că în textul românesc s'ar putea strecura unele greşeli, fie în favorul catolicilor, fie în al protestanţilor, cari greşeli în cărţile slavone nu existau.

III. Greutatea de a potrivi textul românesc pe melodiile bisericeşti obicinuite.

Toate aceste cauze au contribuit la aşa de indelungata menţinere a limbei şi tradiţiei slavone in biserica noastră. Când însă aceste piedeci au fost înlăturate, în unele ţinuturi mai curând, în altele mai târziu, atunci şi-a făcut intrarea triumfală ca limbă liturgică, limba vorbită de credincioşi în cuprinsul bisericii române de pretutindeni.

Serova Medrea: Căprioara

G. Romano: Balul lui Apolo cu muzele

ECTENIE

de EUGENIA MUREŞANU

Iată ţărâna din care mi-am ales cântecul.
E ca înainte de Geneză; lipseşte doar un cuvânt.
Rosteşte-l, Doamne; şi ca semn că nu m'ai uitat
Trimite-mi măcar odată porumbelul Tău cel sfânt.

Şi dă har cântecului meu de argilă.
Fă-l să ardă, cum ard pădurile de stejar.
Invăpăiază-l. Să rămână un fir curat de mătase,
Binecuvântate să fie mânile mele de olar.

ANDREAS GRYPHIUS (1616–1664)

CE SÂNTEM OARE, OAMENI...

Tălmăcire de F. PĂCURARIU

Ce sântem oare, oameni? Cuşti de turbate chinuri,
Mingi ce le-asvârle soarta, scântei pălind în vreme,
Dospiri de spaime-amare şi cuiburi de blesteme,
Sfârâitoare candeli şi stinse 'n nori seninuri.

Ni se sfârşeşte viaţa ca râsul după glumă,
Cel ce-şi asvârle zdreanţa acestui trup şi-şi scrie
Sorocu 'n cartea morţii imense, nu 'ntârzie
Nici umbra amintirii ce-o vreme-l mai adulmă.

Din plasa unui creer cum piere-un vis zadarnic
Sau apa fără matcă sorbită 'n praf, amarnic
Şi vestea ni se stinge în marele nicicând.

E un răsuflu viaţa şi moartea celălalt,
Cel ce ne calcă 'n urmă şi 'n groapă ne-a călcat,
Pierim: un văl de fumuri ce se destramă 'n vânt.

FATĂ MARE

de TEODOR CICEU

Fată mare, fată mare,
Chip de vis şi de cântare,
Gingăşie fără nume,
Cine te-a chemat în lume?
Înger bun
Sau zeu nebun?
Răsărit de soare
Sau o floare
Sau stelele din cerul nepătruns?
Dorul meu
Ascuns în inimă de Dumnezeu.
Spune dacă ştii:
Cine ţi-a aruncat
Atât de minunat
Cosiţele pe spate,
In valuri aurii?
Cine ţi-a arcuit sprâncenele
Ca un pătrar de lună?
Cine ţi-a potrivit genele
Ca o cunună?
Fată mare,
Ochii cine ţi i-a zugrăvit
Mărgăritare?
Şi 'n obrăjori
Cine ţi-a înflorit bujori?
Cine ţi-a scris zâmbetul
Pe gura ca o fragă,
Să fii tuturora dragă?
Cine te-a 'nvăţat
Să-ţi legeni măsurat
Umbletul din brâu
Ca o holdă de grâu?
Cine ţi-a dat inima curată şi senină,
De risipeşti în jur atâta lumină?
Cine ţi-a răsădit
In suflet gânduri sfinte
Şi 'n priviri lumina fermecată?
De unde-ai moştenit
Dragostea fierbinte
Care nu se stinge niciodată?
Cine ţi-a dat putere s'alungi norii,
Să 'ndrăgosteşti feciorii,
Să bucuri şi să 'nveseleşti pe fiecare,
Fată bună, fată mare?

FRANÇOIS VILLON:

BALADA SFÂRŞITULUI

Tălmăcire de F. PĂCURARIU

Se 'nchide testamentul mare
Al preasărmanului Villon,
Să-i vii şi tu la 'nmormântare
De clopote cu veşted svon
Vesti-vor veşnicul lui somn:
In haine roşii hai anume,
Căci dragostele lui n'adorm
Când pleacă din această lume...

Căci dragostea îi fu sfârşitul:
Il alungară ca pe-un câine,
Până la Roussillon, lihnitul
Se 'mpletici 'n cioturi haine
Şi crengi îl zdrenţuiră bine
(Nu-i glumă 'n versuri câte spune!)
O rană 'n trup de orice spin e
Când pleacă din această lume...

Ci pleacă slut şi sfâşiat:
Doar zdreanţa trupului o are...
Dar dragostea l-a 'nveninat
Mai mult ca zilele amare:
Cum acu 'nfipt în carne doare
Ii arde inima... Minune
Fu chinul lui în cuşti de zare,
Dar pleacă din această lume...

TRIMITERE:

Şoim nobil, Prinţe, vezi ce lin
Se despărţi de viaţă-anume?
Bând cel din urmă strop de vin
Plecă tăcut din astă lume...

DIN POETUL SPANIOL SAMANIEGO (1745-1801)

GĂINA CU OUĂLE DE AUR

In româneşte de PIMEN CONSTANTINESCU

A fost odată o găină care
Un ou de aur făcea pe zi.
Nemulţumit cu-atâta 'mbelşugare,
Zgârcitul ei stăpân în schimb voi
Să aibă 'n faţă toată mina de-aur.
Şi, dintr'odată, un mai scump tezaur.

Nerăbdător, el într'o bună zi
In două o tăie şi-o scotoci.

Dar ce-a urmat? Murindu-i zgârcitului găina,
Pierdu şi oul de-aur şi nu găsi nici mina.

PRIMITIVII FRANCEZI
— SEC. XIV și XV —
de C. MUREȘANU

In 1904 s'a făcut pentru intâia oară o expoziție a primitivilor francezi, dovedindu-se astfel contrariul teoriei, ce susținea că în Franța, între epoca romană din sec. XII și Renașterea din sec. XVI, pictura n'a produs nicio operă mai de seamă. Opinia aceasta, destul de acreditată în secolul trecut, este cu atât mai curioasă, cu cât nimeni nu nega aportul geniului francez în arhitectura și sculptura gotică sau în admirabilele colecții de manuscrise decorate de miniaturi. Ori se știe că în acea vreme, un pictor care ilustra un manuscris, trebuia să-și cunoască atât de bine meseria, încât era dator să poată executa cu aceeași ușurință o frescă sau o pictură pe lemn. Deseori aceeași persoană desena și picta cartoane de tapisserie sau modele pentru vitralii, ori colora statui de lemn, așa că ne întrebăm cu drept cuvânt, cum de s'a putut crede că acești maeștri au produs opere admirabile numai într'un singur domeniu artistic, fiind cu totul necunoscători în altele.

In sec. XIII, odată cu schimbarea formelor arhitecturale, catedralele gotice cu pereții tăiați de ferestre dese și înalte, nu vor mai permite decorațiuni picturale pe suprafețe întinse, așa cum se întâmplase în arta romană. Ferestrele colorate, (vitralii) în realizările cărora o seamă de artiști rămași nouă aproape necunoscuți, au produs adevărate minuni (catedrala din Chartres sau Ste. Chapelle din Paris) au fost menite să înlocuiască în bisericile nou clădite frescele catedralelor romane.

Arta plastică romană însă nu a dispărut, ci a continuat pregătind drumul picturei pe lemn din sec. XV, cunoscută nouă sub denumirea de pictură primitivă franceză. Trecerea aceasta s'a făcut prin arta ilustrării manuscriselor, care cunoscută încă din sec. XII, a ajuns în veacul următor, în vremea domniei regelui Ludovic cel Sfânt, la un loc de o deosebită importanță în întreaga desvoltare artistică și culturală franceză.

In sec. XII fondul acestor manuscrise romane, rămâne întotdeauna alb, iar decorațiunile sunt viu colorate, amintind de multe ori în desene de arta persană și sassanidă, a căror influență se vedea în sculpturile catedralelor contemporane. In secolul următor, fondul este aproape întotdeauna de aur și acesta este executat cu o tehnică atât de uimitoare, încât în cele mai multe cazuri ni s'a păstrat în toată splendoarea lui. Picturile acestor manuscrise dintre anii 1252 și 1270 sunt o vie imagine a arhitecturei, a vitraliilor, precum și a sculpturei epocei de desvoltare artistică excepțională, dela curtea regelui Ludovic cel Sfânt.

Jean Pucelle este artistul mai de seamă al acestor timpuri. Trăește în Parisul, care în sec. XIV devenise centrul artistic și cultural spre care o lume întreagă dornică și iubitoare de civilizație era atrasă. Franța era bogată dar cu extraordinara sa forță spirituală, a putut menține mișcarea artistică și intelectuală în continuă desvoltare, în sec. XV, în mijlocul nenorocirilor răsboiului de 100 de ani, atunci când țara era cotropită și ocupată de dușmani. Atunci s'a început la Paris crearea acelei civilizații franceze

pentru care Europa intreagă nu-i poate fi decât recunoscătoare.

In jurul anilor 1325, Jean Pucelle ilustrează „Breviarul din Belville", precum şi „Biblia lui Robert Billing". Miniaturile sunt ilustrate cu multă indemânare, fondurile de aur sunt decorate de arabescuri, ghirlande de frunze sau forme geometrice, ce amintesc de covoarele persane.

Regele Ioan cel Bun, precum şi cei trei fii ai săi, Carol V, ducele Filip de Berry şi ducele de Bourgogne, au fost marii mecenaţi ai sec. XIV. La Narbonne s'a găsit o pictură pe fond de mătase reprezentând în panoul central „Răstignirea" iar în cele laterale, portretele regelui Carol V şi al soţiei sale, precum şi cel al „Adevăratei Credinţe" şi al „Sinagogei" pictate ca statui, aproape identice cu sculpturile portaliului catedralei din Strassbourg.

Portretul regelui Ioan cel Bun (Louvre) pictat de un necunoscut, este de un realism flamand, în care insă se simte o notă de spiritualitate şi umor caracteristic franceză.

Regele Carol V a fost un mare bibliofil, admirabila lui colecţie de manuscrise a fost nucleul celei păstrate astăzi la Biblioteca Naţională din Paris. (Cronica Franţei).

Şcoala din Beery. Intre fraţii regelui Carol V, ducele de Berry este cel care dă dovadă de un rafinament artistic, cu totul excepţional. Până la sfârşitul vieţii sale, în mijlocul celor mai tragice evenimente prin cari trece neamul său, pasiunea lui pentru artă rămâne neschimbată.

Pentru dânsul au lucrat maeştrii numeroşi, veniţi din provinciile nordice ale Franţei sau chiar din Flandra. *André Beauneveu, Jacquemart de Hesdin* sunt autorii minunatelor manuscrise din cartea de rugăciune cunoscută sub numele de „Très belles Heures du duc de Berry". Ilustraţiunile sunt pictate în tradiţia lui Jean Pucelle.

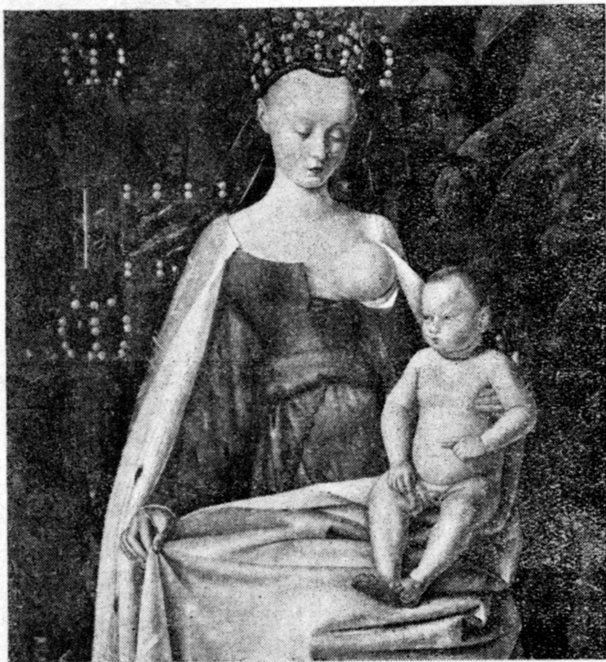
Fraţii de *Limbourg* decorează o altă carte celebră, „Les très riches Heures du duc de Berry" păstrată în cea mai mare parte la muzeul din Chantilly. In partea calendarului acestui manuscris, ne întâlnim pentru întâia oară cu încercări de realizări a peisajiilor, a atmosferei, precum şi a luminei. In ultimul plan al ilustraţiunilor amintite, vedem copiile fidele ale castelelor feudale ca Louvre, Vincennes, cari sunt deseori documente pentru monumente ale căror existenţă o ştim, dar cari au dispărut în forma lor de atunci, cum este cazul castelului Louvre, dărâmat de Francisc I şi recladit apoi secole dearândul.

Şcoala din Bourgogne. Aceaşi artişti cari pe la sfârşitul sec. XIV lucrează la curtea ducelui de Berry, vor fi şi în serviciul fratelui său, ducele de Bourgogne, care prin căsătoria sa cu Louise de Mâle, ducesă de Flandra, se va găsi suzeran al acestor două provincii, cele mai bogate state din Europa, în acea vreme.

Melchior Broderlam, venit din Flandra se stabileşte la Dijon, unde era reşedinţa ducală. El este autorul „Ultimei împărtăşanii şi decapitării Sf. Denis" (Louvre). Fondul de aur al acestei picturi pe lemn este desigur un semn de arhaism, în schimb grupul călăului şi al victimei sale, dovedesc o strictă observare a adevărului scene-

Autor necunoscut: Pieta de Avignon

Jean Fouquet: Madona

lor de execuţii capitale, atât de dese în acele vremuri tulburi. Artiştii cari lucrează la Dijon sunt mulţi de origină flamandă, dar trăindu-şi cea mai mare parte a vieţii în Franţa, s'au asimulat atât de mult, încât arta lor devine expresia însăşi a patriei lor de adopţiune.

Şcoala din Loire. După nenorocirile războiului din sec. XV, situaţia Parisului spre 1417 a devenit dintre cele mai triste. Regiunea Loirei, mai liniştită, va fi centrul mai de seamă al mişcării artistice franceze, datorită unui mare pictor care a trăit şi a lucrat în această regiune, *Jean Fouquet* (1415-1418) Autoportretul pe email lăsat de artist, e pictat cu aceaşi sinceritate, cu care-şi va picta mai târziu suveranii. Jean Fouquet este pictorul oficial al regelui Carol VII, apoi al lui Ludovic XI. El este un desenator excepţional, prevestitor al fraţilor Clouet, marii desenatori ai sec. XVI.

Fouquet l-a pictat pe Carol VII cu toate defectele sale fizice şi morale, aşa cum îl cunoaştem din cronicile contemporane. Artistul a fost dintre primii pictori francezi cari au fost la Roma, unde la curtea Papei Eugeniu VI, l-a întâlnit pe Fra Angelico, fapt relatat de criticul de artă Vasari în sec. XVI.

Opera cea mai cunoscută a lui Jean Fouquet, este dipticul reprezentând deoparte pe Sf. Fecioară cu Isus în braţe, iar pe panoul opus, pe Etienne Chevalier, donatorul. Dipticul este împărţit între muzeul din Anvers şi cel din Berlin. Tradiţia spune că Agnes Sorel, favorita regelui Carol VII, care şi-a vândut toate bijuteriile spre a putea ajuta cu bani armata regelui, ar fi servit ca model. Portretul Sf. Fecioara dela Anvers, este interpretat într'o gamă de tonuri destul de stranii. Pe fond sunt răspândiţi îngeri roşii şi albaştrii, iar Sf. Fecioară şi Pruncul sunt pictaţi în tonurile unei sculpturi de piatră, de cel mai curios efect. Tabloul este fără îndoială unul dintre cele mai frumoase ale primitivilor francezi.

Tot pentru Etienne Chevalier, Jean Fouquet a ilustrat o admirabilă carte de rugăciuni, dintre cari 40 de foi se păstrează la Chantilly. Influenţa şederii în Italia se simte de astă dată în decorurile interioare, însă familiaritatea scenelor, precum şi stricta observare a naturii îl leagă pe artist de tradiţia artei franceze. Chiar şi în portretul lui *„Juvenal des Ursins"*, cancelar al Franţei (Louvre) Fouquet este acelaş realist şi excelent desenator ca în operele anterioare călătoriei în Italia.

Şcoala din Bourbonnais. In ultimul sfert al veacului XV, un necunoscut, denumit astăzi *Maître de Moulins* a lucrat la curtea ducelui de Bourbon. „Naşterea Domnului" (Autun) pictată pentru Cardinalul de Rollin, pentru care lucrasera şi fraţii van Eyck din Flandra, datează din jurul anilor 1480. Fecioara este caracteristică picturii acestui maestru, este fină, elegantă, plină de rezerve, de o distincţiune cu totul franceză.

Opera capitală a maestrului din Moulins este „Tripticul Fecioarei" păstrată în catedrala din Moulins. In centru se găseşte Fecioara, iar pe panourile laterale ducele de Bourbon şi soţia sa, fiica regelui Ludovic XI. Tabloul acesta, a cărui inspiraţie artistică şi execuţie tehnică sunt perfecte, îl aşează pe maestrul necunoscut în rândul primilor artişti ai patriei sale.

Jean Bourdichon este autorul deliciosului portret al micului prinţ Carol de Orleans. Tot dânsul este autorul cărţii de rugăciuni a reginei Ana de Bretania, (Biblioteca Naţionnlă - Paris) mare protectoare a artelor. Bourdichon este pictorul care face tranziţia între sec. XV şi XVI, fiindcă în bătrâneţe va lucra şi pentru regele Francisc I, cel care avea să introducă Renaşterea italiană în Franţa.

Şcoala din Avignon. In Sudul Franţei, la Avignon în decursul sec. XIV, în vremea schismei, a fost reşedinţa Papilor. Desigur faptul acesta a fost de o importanţă deosebită şi în domeniul artistic. Pictorul sienez *Simone Martini,* a lucrat la Avignon, apoi *Matteo de Viterbo,* deasemeni italian, a decorat multe biserici în noua reşedinţă papală. Fără îndoială influenţa lor a fost atât de covâr-

şitoare, încât nu avem nici o operă mai insemnată, care să poată fi atribuită şi unui pictor francez, în decursul sec. XIV.

După 1378, când Curtea Pontificală se întoarce la Roma, s'ar părea că şi mişcarea artistică va fi sortită dispariţiei. Acest lucru nu se întâmplă graţie regelui René de Anjou, care după pierderea tronului său din Sicilia, se va stabili în Sudul Franţei unde va da de lucru unor artişti excepţionali de talentaţi. Faţă de influenţa italiană, manifestată în manierismul sienez, va veni reacţiunea unei picturi naturaliste şi violente în acelaş timp.

Nicolas Froment din Uzés este autorul mai multor pânze, de un realism aproape flamand. Opera sa de seamă este „Sf. Fecioara", şezând pe un tufiş în flăcări. Grupul puţin idealizat al Fecioarei, peisajul caracteristic al Sudului Franţei, sunt în admirabilă armonie cu portretele donatorilor, Regele René şi soţia lui, pictaţi amândoi cu un realism foarte puţin măgulitor.

Enguerrand Charenton pictează „Incoronarea Sf. Fecioare" care spre deosebire de marea majoritate a tablourilor avignoneze deobiceiu întunecate, este tratat în tonuri deschise şi delicate, amintind pe Jean Fouquet, chiar şi în fineţea desenului, precum şi în execuţia picturii.

In sfârşit opera capitală, „Pieta" descoperită la Villeneuveles-Avignon (azi Louvre), are toate calităţile estetice şi emotive ale picturei din Sudul Franţei. Puţine opere de artă ating emoţia şi tragicul în măsura acestei Pieta. Durerea profundă a Maicii Domnului, care nu face nici un gest, ci printr'un efort suprem îşi stăpâneşte nenorocirea, este de un tragic nebănuit. Prezentarea tabloului aminteşte de un basso-relief policrom, atât de sculpturale sunt personagiile. Execuţia materială a operei acestea, cu desenul admirabil şi cu plasticitatea figurilor, sunt un simbol al artei franceze din sec. XV, în care Franţa a trecut printr'o epocă dintre cele mai tragice ale istoriei ei, când redusă la micul regat din Bourges, a fost gata să dispară, dar care în curând, sub Francisc I, avea să-şi reocupe rolul important ce-i revenea în politica europeană.

ZĂBAVA MIRILOR

de OCTAVIAN ŞIREAGU

Mi-am îmbrăcat sufletul în odăjdiile dimineţii şi urcându-l în căleaşca gândului meu, pornii în chiote de albă veselie spre şipotele cari se prelingeau în chip de băuturi vârtoase din coapsele zărilor...

Din advoanele stelelor, luceafărul vestea prin scăpărări de feciorelnică lumină, că Soarele-şi deschise pridvorul răsăritului şi e gata să se urce în careta zilei...

Pretutindeni, în verdele tăcerii fragede a crângurilor păsările începură să-şi cânte visurile care se aşterneau în zăbranice de mătase peste chemările vieţii 'nrourate...

Soarele apăru în pragul cerului, ca un păun urias şi surprinse plaiurile picotitoare în năvoadele sale de curcubee...

Florile-şi deschiseră potirele pentru a primi mierea dragostei, aşteptând cu nerăbdare sosirea ibovnicilor lor înaripaţi...

Dar aceştia întârziaseră azi să vină.

Sufletul care poposea acum cu cabrioleta gândului meu în cortul unui stejar încărcat cu ghindă de argint, desprinse pe dată suspinu, de miresme al florilor...

Durerea lor îl pătrunse atunci atât de-adânc încât, îmbrăcându-se în hainele milei, înălţă spre portalurile îndurării următoarea rugăciune:

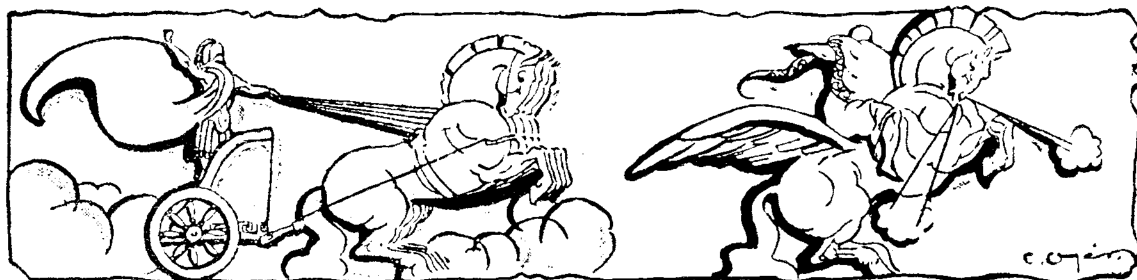
„Doamne, Tu care ai lăsat să-ţi strălucească pe pământ stelele 'n chip de flori, adu-ţi aminte de ele, fără 'ntârziere!

Alină-le suferinţa, bunule, prin cântecele mirilor lor înaripaţi, cari uitară azi să iasă din prisăci!"...

Sufletul încredinţat de puterea rugăciunii ce-o rostise'n lacrimi, începu să privească'n jur şi să asculte:

In depărtare se lămurea, din ce în ce mai bine, gireada de bronz a unui nor din care se răspândeau râuri de zumzete...

Era armata mirilor înaripaţi ce săgeta caierele văzduhului, pentru a-şi îndrăgi miresele...

NINGE

de EUGENIA MUREȘANU

Pentru Dorli

Ninge cald ca o iubire
în întâia ipostază.
Ninge fulgi și amintire
dintr'un ochiu ascuns de rază.

Totu-i strop, miniatură,
o fărâmă ruptă 'n vis,
fluidă claviatură,
fluturare din abis.

Gândul coase broderie
pe al clipelor atlaz,
pune pudră argintie
în săruturi, pe obraz.

Minutar, visul adastă
pe cadranul orelor.
Noaptea umblă la fereastră
în vârful picioarelor.

TINEREȚE

de ALUNA VÂNTU

E primăvară și e soare;
In crâng e numai ciripit și cânt –
Din când în când adie câte-un vânt
Ce-aduce-un slab parfum de floare.

Printre frunzișu-abea 'nverzit
S'alintă 'n jocuri de lumină
O rază caldă și senină
A soarelui ce-a răsărit.

Un roiu hoinar de gâze mici
Se-avântă'n sbor ușor spre soare
Și în a zorilor răcoare,
Se-apropie un stol de rândunici.

Totul e fraged și sublim:
O dimineață ca în vis.
Natura 'n cartea vieții-a scris:
In tinerețe să iubim.

DE CE NU-S NOPȚILE MAI LUNGI?...

de VALERIU GRIGORIU SIMA

De ce nu-s nopțile mai lungi
Și zilele mai scurte?
De ce vrei uneori s'ajungi
Cu gându 'n zări pierdute?...

M'am întrebat adeseori,
In nopțile senine,
Când ți-am trimis cu gândul flori
Culese din suspine.

Le-am sărutat în gândul meu
Și le-am lăsat să sboare,
Ca să s'așeze 'n patul tău
Tot floare lângă floare.

Și-atunci când trupul tău gingaș
Le va atinge 'n noapte,
Să se prefacă 'n îngeraș,
Ce-ți spune blânde șoapte.

Să-l vezi în vis la capul tău
Imprăștiind lumine
Și sărutându-ți tot mereu
Privirile senine,

Să plângi, cu sufletu-ți închis,
De-atâta fericire,
Găsindu-ți împletită 'n vis
Povestea de iubire.

POEM

de TITUS POIENARU

Deapănă moşnege firul vremii,
Ieri e ca şi azi şi azi ca mâne
Şi 'n urmă-ne nimic rămâne,
Decât vibrare 'n strunele poemii.
Zadarnic alergăm spre steaua sorții
Şi ea în neființă se prăvale,
Genunile pe toți ne-aşteaptă 'n cale,
Pe toți ne duce apa neagră-a morții.

Doar vremea trece peste veşnicie,
Tăcută ca o taină necuprinsă,
Doar soartea este pururi neînvinsă
Şi viața goală fără poezie.

Nimic nu 'nseamnă clipa mea săracă
În lumile ce îşi perindă paşii,
Suntem în drumul nostru doar luntraşii
Ce se trudesc în alte lumi să treacă.

În nesfârşita fugă în spre moarte
Doar Domnul braț de linişte ne 'ntinde...
Deapănă moşnege, vremile cuprinde,
Şi le scrie 'n nesfârşită carte...

LEOPOLD SCHEFER

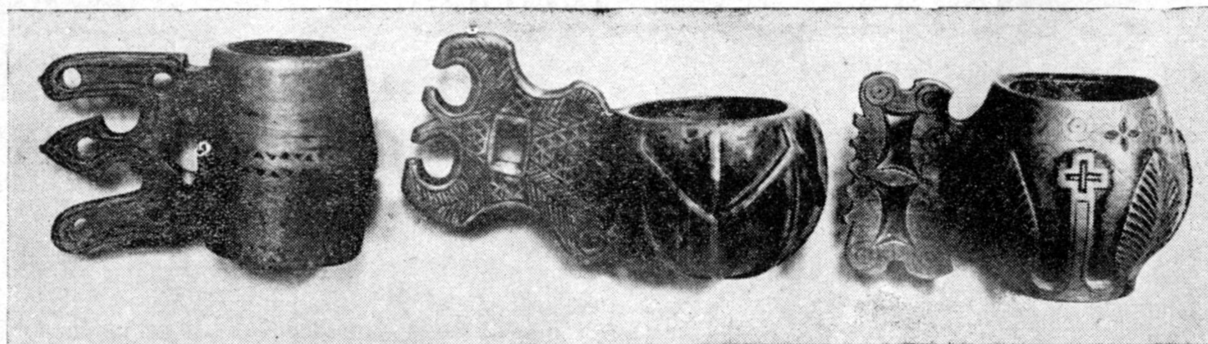
LA INCEPUT

In româneşte de PIMEN CONSTANTINESCU

Poți face bine cea mai mică faptă,
Dar poți şi rău. Din lucruri ne 'nsemnate
Se plăsmuieşte 'ntreaga zi, şi toate,
Şi viața toată. Omul nu aşteaptă,
Când e cinstit, cu mintea înțeleaptă
Să facă trâmbițând vre-un lucru mare.
Fă din tot sufletul, de'ncepi ceva,
Cu dragostea şi cu credința ta.
Tot astfel, pentru cea mai mică floare,
Luceşte cu putere mândrul soare,
Țărâna-i dă din vlaga ei — o clipă! —
Şi iat-o ce frumoasă se 'nfiripă!
Tu caută de'nvinge zi cu zi.
Cel ce câştigă-o zi, va birui
Întreaga luptă. De oricare clipă
Te foloseşte, că de-i izbuti
Ai să-ți câştigi astfel vieața toată,
Şi-ai să ți-o faci frumoasă şi uşoară,
De n'are să-ți mai fie o povară.
În aşchii şi-un copil are să poată
Să care un copac întreg.

Grigorescu: Țărancă

PLANUL BEVERIDGE

de V. VLAD

Printre acei ce aveau la inimă suferinţele celor mulţi, numele lui Beveridge a crescut mereu, iar când vremea s'a copt pentru ideile sale, guvernul englez l-a încredinţat cu pregătirea unui plan care să rezolve problemele sociale de după războiu. Beveridge a primit încredinţarea în 1940, iar guvernul i-a pus la dispoziţie înalţi funcţionari din diferite ministere, pentru ca să-l ajute şi să-l informeze cu toate datele de care ar avea nevoe. Mulţi reprezentanţi ai diferitelor instituţii şi asociaţii menite să aline suferinţele s'au alăturat acestei „comisii regale", iar guvernul englez l-a rugat pe profesorul Beveridge ca să sintetizeze concluziile într'un raport, pentru care să poarte el singur răspunderea. Beveridge a fost rugat să-şi scrie raportul în numele său, pentru ca să aibă deplină libertate, când va cerne mulţimea de păreri, adesea contrare, ce i se vor propune. Pe de altă parte răspunderea fiind a profesorului, reprezentanţii diferitelor departamente s'au putut exprima liber, nefiind înfrânaţi de nicio consideraţiune politică.

In 8 Iunie 1941 a fost ţinută prima şedinţă a acestei comisii, iar peste două zile parlamentul englez a fost încunoştinţat de încredinţarea dată lui Sir Beveridge. Incepându-şi activitatea, comisiunea a adus la cunoştinţa tuturor instituţiilor şi a tuturor organizaţiilor, care se ocupă cu probleme înrudite, scopul urmărit de comisiune, rugându-le să-i trimită rapoarte amănunţite. Din Noemvrie 1941 şi până în Septemvrie anul următor, au fost primite mai mult de o sută de rapoarte. Multe din rapoartele primite au fost însoţite de expuneri personale, când părerile celui ce a făcut raportul se deosebeau de părerile instituţiei, în numele căreia a trimis acel raport. Aceste rapoarte au fost publicate fie în întregime, fie în rezumat, după importanţa lor. Au fost persoane care au ţinut să-şi dea părerea, dar nu în scris. Astfel de observaţiuni au fost trecute în procesele verbale ale comisiunii, dar ele n'au fost publicate, pentru ca aceste persoane să se poată exprima sincer de tot. Prin ajutorul lui „Nuffild College", comisiunea a strâns părerea cetăţenilor singuratici (interesaţi în cauză!). O comisiune aparte s'a ocupat cu determinarea precisă a nevoilor vitale*), pentruca să se afle cât ajutor să se dea diferitelor categorii de asiguraţi.

Studiul accidentelor de muncă în uzine a fost uşurat prin folosirea unui bogat material al unei comisiuni care activase cu vreo doi ani mai înainte. Comisiunea prezidată de Beveridge a ţinut aproape 50 de şedinţe plenare, având mereu în vedere şi experienţa din alte ţări (dar mai ales pe aceea a Noii Zelande) precum şi părerea Oficiului Internaţional al Muncii.

Toate aceste izvoare n'au avut alt rost decât să ajute comisiunea să înţeleagă mai uşor mulţimea problemelor, complexul de desiderate al celor interesaţi şi calea ce ar putea duce la cele mai bune realizări sociale. Dar, după cum însuşi Beveridge o spune, planul său „nu se sprijineşte pe nicio autoritate", nici pe suma mare de informaţiuni primite, planul nu se sprijineşte decât „pe valoarea lui intrisecă". De această valoare depinde dacă planul rămâne sau cade.

Când lucrările comisiei au fost încheiate, Beveridge s'a retras într'un sat din Scoţia şi şi-a scris raportul. Raportul Beveridge e o lucrare întinsă, a cărei cetire nu e o muncă uşoară, mai ales pentru acei ce nu cunosc în mod amănunţit stările sociale din Anglia. Beveridge a supus unui

*) S'a cercetat cât face minimul ce trebue cheltuit pentru: hrană, îmbrăcăminte, încălzit, luminat, locuinţă..

studiu critic amănunțit legiuirile și organizațiile sociale engleze, iar concluzia firească e *planul* realizărilor dorite. Beveridge a scris un studiu și a înălțat un plan, nu a făcut un proect de lege cu paragrafe și aliniate seci. El analizează realizările de până acum, arată neajunsurile de care se poticnesc cei umili, face propuneri de îndreptare, arătând importanța propunerii sale în economia întregului plan, după ce mai înainte a strâns argumentele pro și contra și a subliniat temeiurile pentru care a ales acea propunere și nu o alta.

In privința accidentelor, o experiență de aproape o jumătate de veac a dovedit că *accidentații* își primesc despăgubirile foarte greu. Beveridge stabilește originea acestei greutăți în dispozițiunea care impune patronului să plătească *direct* angajatului său despăgubirea. Deci sistemul acesta trebue schimbat, zice Beveridge. Când va studia însă asigurările de boală, Beveridge va stabili că sistemul *asigurărilor voluntare* a dat rezultate bune, dar nu și suficiente, deaceea el va spune că acest sistem de asigurare voluntară să fie păstrat, alături de asigurarea obligatorie propusă în plan. In domeniul asistenței medicale nu intră în amănunte. Și în alte domenii lasă uneori calea deschisă spre realizări diferite.

Se vede deci că planul lui Beveridge e o operă mlădioasă, care se adaptează realității, având în vedere practicul, avantajosul. Deși a fost înălțat pe temeiurile unui ideal social, Beveridge n'a scris o operă de teorie și doctrină. El stabilește principii și amănunte, prin care să se vină în ajutorul celor umili; turnarea acestora în proecte de lege și de regulamente e o operă aparte, ce ramâne în grija acelora ce au răspunderea guvernării.

*

Când s'a apucat de lucru, comisiunea prezidată de profesorul Beveridge și a fixat următoarele trei principii:

1. Războiul actual nu dărâmă numai orașe, ci și o mulțime de îngrădiri dintre clase, deaceea soluțiunile pentru vindecarea relelor sociale trebue să fie *noi*. A trecut vremea cârpelilor, nu numai multe orașe vor trebui reclădite din nou, ci și relele sociale vor trebui lecuite cu măsuri radicale. Deaceea *se va avea în vedere, mai presus de orice altceva, eliberarea de mizerie a societății.*

Pentru atingerea acestui prim scop, comisiunea va propune *asigurarea obligatorie* pentru toți cetățenii: muncitori și patroni, orășeni și țărani, bogați și săraci, funcționari publici și liberi profesioniști. Fiind asigurați, toți cetățenii vor putea conta, în mod necondiționat, pe un venit minim, care să-i ferească la caz de nevoe de mizerie.

2. Al doilea principiu stabilit: Comisiunea își dă seama că asigurând cetățenilor un anumit *venit*, s'a vindecat doar una din rănile sociale: mizeria. Mai rămând însă alte patru: boala, neștiința, murdăria și trândăvia.

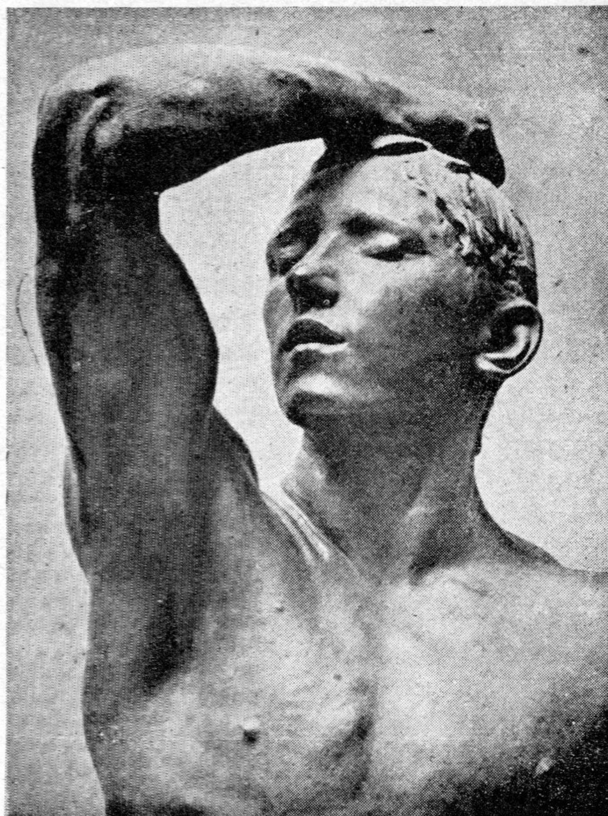
Pentru înlăturarea bolilor, comisiunea a propus mai multe măsuri, dar cea mai importantă e *tratarea gratuită* a tuturor cetățenilor bolnavi. (Rămân metehnele celealalte, iar în ceeace privește trândăvia, sunt critici care susțin că asigurând fiecăruia un venit minim, planul Beveridge va mări și mai mult această meteahnă).

3. Asigurarea *obligatorie* a unui venit minim, individul și-o face cu sprijinul statului. Comisiunea stabilește însă principiul că în afară de asigurarea minimă, obligatorie, e de dorit să existe și asigurarea *benevolă*, pentru un venit mai mare și că statul ar face bine să îndemne sau chiar să ajute lumea să facă cât mai des astfel de asigurări.

In plan se și prevăd aceste posibilități.

*

E o părere destul de răspândită aceea despre mizeria clasei muncitoare din Anglia. E și aceasta o părere care și-a pierdut, ca multe altele, rațiunea de a fi, cel puțin sub forma aceasta generalizată. E adevărat că în Anglia, mai ales în

Rodin: Omul vremilor dintâi

Rodin: Bustul doamnei Goloubeff

oraşele mari, există oameni în suferinţă, doar acesta e şi motivul pentru care a trebuit făcut planul Beveridge. Dar nu e mai puţin adevărat că *standardul de viaţă în Anglia s'a ridicat mult în ultimii 30—40 de ani.* In York de ex. standardul de viaţă în 1936 a fost cu 30% mai urcat decât în 1899. Urmarea acestui fapt, după cum ne spune Beveridge, a fost: îmbunătăţirea stării sanitare a muncitorimii, creşterea în înălţime a copiilor de şcoală şi scăderea mortalităţii generale a copiilor. Prin 1937, din 10 familii de muncitori din Londra, vestită prin cartierele ei sărace, numai o familie avea un venit, care o silea să trăiască în *mizerie.* La Bristol, din 10 familii de muncitori 5 aveau un venit odată şi jumătate mai mare decât trebuia pentru acoperirea strictului necesar. Deci, spune Beveridge, mizeria ar fi putut fi înlăturată şi în cadrele venitelor de până acum ale muncitorimii. „Mizeria a fost un scandal de prisos pentru existenţa căruia numai lenea noastră e de vină, căci nu am făcut nimic pentru înlăturarea mizeriei".

Studiind mai de aproape familiile în suferinţă, Beveridge a putut stabili care sunt cauzele cele mai răspândite ale mizeriei. In marea majoritate a cazurilor (în $^5/_6$ din cazuri), mizeria a fost adusă de întreruperea vremelnică a lucrului sau din cauza pierderii posibilităţii de lucru. In aproape toate celelalte cazuri, mizeria se datora venitului prea mic, faţă de numărul mare al membrilor familiei. Concluzia se impunea dela sine: *Mizeria poate fi înlăturată prin următoarele măsuri:*

1. Asigurarea continuităţii venitului, prin acordarea unui ajutor în caz de întrerupere a lucrului, prin mijloace sanitare pentru recâştigarea puterii de lucru, prin ajutorul dat, în cazuri extreme, ca muncitorul să înveţe o altă meserie.

2. Prin acordarea unui ajutor de creştere a copiilor, acelor familii, care au doi sau mai mulţi copii.

*

Cei ce aduc ponos orânduirii sociale engleze, uită că *legea de ajutorare a sărăcimii* datează în Anglia din vremea reginei Elisabeta, iar *legea pentru accidentele din uzine* e din 1897 şi că de atunci acestei legi i s'au adus îmbunătăţiri, generalizâd-o la *toate* ramurile industriei şi făcând asigurarea *obligatorie* pentru toţi muncitorii. Anglia mai are *legea şomajului; legea pentru ajutorarea bătrânilor* lipsiţi (din 1908). Această lege prevede ajutor pentru bătrânii de peste 70 de ani, dacă se constată că sunt avizaţi la ajutorul comunităţii. Anglia mai are *legi de asigurare a văduvelor, orfanilor etc.* Paralel cu aceste legiuiri, autorităţile au desvoltat *ajutorul medical* în spitale, institute, şcoli... In acelaş timp s'a mărit numărul Englezilor cu *asigurări benevole* pentru boală, bătrâneţe, moarte şi a. m. d.

Dar oricât ar fi de complexe şi de moderne legiuirile şi operele cu un caracter social, mulţi Englezi au ridicat critici împotriva lor. Beveridge găseşte chiar că acest complex de legiuiri şi instituţii nu e nici destul de complet, nici destul de logic, nici destul de economic. Că nu e complet, o dovedeşte mizeria existentă. Că nu e logic, o dovedeşte faptul că autorităţi diferite se ocupă cu aceleaşi probleme sociale, judecând faptele din puncte de vedere diferite. Că nu e economic o dovedeşte faptul că 36—45% din taxele incasate dela asiguraţi, sunt uneori înghiţite de cheltuelile de administraţie. Că legiuirile actuale nu sunt nici complete, nici logice şi nici drepte e dovadă şi faptul că unii angajaţi sunt într'o situaţie economică mai bună decât multe persoane care lucrează pe cont propriu şi totuşi sistemul de până acum, numai celor dintâi le acordă sprijinul asigurării sociale.

Prin planul său, Beveridge modifică, lărgeşte, simplifică, cu un cuvânt *transformă* principiile din asigurările engleze existente. Pe unele le păstrează neschimbate; astfel păstrează principiul că fondurile necesare operei de siguranţă (asigurare) socială

se strâng dela stat, dela asiguraţi şi patroni. A păstrat principiul conform căruia pentru taxele unitare *) se acordă ajutor unitar, indiferent de venitul persoanei asigurate. A mai păstrat principiul taxelor plătite în timbre. La fel ca în sistemul actual, planul Beveridge nu acordă ajutor pentru şomaj, în cazul când asiguratul refuză munca corespunzătoare, când îşi părăseşte nemotivat munca sau dacă a trebuit să fie concediat, fiindcă a dat dovadă de reavoinţă. Aşa fiind, Beveridge a putut spune în planul său: „Sistemul propus aici în unele puncte a revoluţionar, dar tocmai în părţile esenţiale nu e decât o desvoltare, ce urmează în mod natural din sistemele de până acum. De aceea sistemul e revoluţionar în sens britanic". Cu aceasta ar vrea să spună că el desvoltă, armonizează, desăvârşeşte, fără să distrugă.

Planul de asigurare socială Beveridge cuprinde pe toţi membrii societăţii, oricare le-ar fi venitul; nevoile tuturor le are în vedere, tocmai de aceea planul împarte marea felurime a membrilor societăţii în şase categorii, după nevoia de sprijin ce o poate avea fiecare.

1. In prima categorie intră muncitorii, funcţionarii, angajaţii, adică un foarte mare număr de cetăţeni, care muncesc în cadrul unui contract sau angajament (fie la particulari, fie la autorităţi).

2. A doua categorie cuprinde restul persoanelor ce îndeplinesc o muncă economică productivă, cum ar fi: fabricanţii, negustorii, antreprenorii, liber profesioniştii, persoane care angajează muncitori sau funcţionari în cadrul unui contract sau angajament.

3. In grupa a treia sunt gospodinele, soţiile capabile să muncească, dar nu muncesc decât în gospodărie.

4. In grupa a patra sunt celelalte persoane în vârsta capacităţii de muncă, dar care nu depun o muncă productivă. Aici se numără elevii şi elevele (de peste 16 ani), studenţii şi studentele, orbii şi alte persoane, care nu pot munci din cauza unei infirmităţi.

5. In grupa a cincia sunt persoanele care n'au atins vârsta capacităţii de muncă (persoanele sub 16 ani).

6. In ultima grupă sunt persoanele care au depăşit vârsta capacităţii de muncă (60 de ani pentru femei, 65 de ani pentru bărbaţi).

Pentru o fetiţă până la 16 ani, părinţii ei pot primi ajutor, ca s'o poată creşte în condiţiuni omeneşti (grupa 5). După 16 ani, dacă va ajuta câţiva ani în gospodărie mamei sale, va fi asigurată (grupa 4), părinţii plătind pentru ea taxele fixate; dacă va munci însă în afara familiei, într'o fabrică sau într'un birou, patronul îi va scădea săptămânal taxele de asigurare (grupa 1) şi-i va lipi timbrele pe cartea de lucru. Dacă fata se va mărita cu un muncitor sau funcţionar şi ea îşi va părăsi lucrul din fabrică sau birou, soţul, pe cartea lui de lucru, va plăti şi taxele ce se cuvin pentru asigurarea soţiei sale (grupa 3). Dacă soţia nu voeşte să-şi părăsească lucrul pe care-l făcea înainte de căsătorie, poate rămânea asigurată în grupa 1, plătind deci taxe mai multe, dar având şi drepturi mai multe. Astfel, dacă rămâne asigurată în grupa întâia, ea va primi ajutor de şomaj, dacă rămâne fără lucru; la naşteri va primi 13 săptămâni de-arândul, un ajutor pentru întreruperea lucrului (36 şilingi la săptămână, o sumă de două ori mai mare decât ajutorul dat şomerilor sau celor incapabili de muncă). Femeile din grupa 3 vor primi doar *restul de ajutoare* primite şi de femeile din grupa 1 şi anume: o sumă drept ajutor de căsătorie, o sumă drept ajutor, pentru acoperirea (cel puţin în parte) a cheltuelilor dela fiecare naştere (4 lire sterline).

Persoanele din grupa întâia pot dovedi foarte uşor (cu cartea de lucru) că au rămas fără ocu-

Ion Vlasiu: Evanghelistul Ioan

*) Unitare pe *categorii de asiguraţi,* după cum se va vedea mai jos. Aceste categorii nu au nimic de a face cu averea sau venitul asiguraţilor.

Ion Vlasiu: Mamă

pațiune și deci au nevoe de ajutorul comunității, de aceea aceste persoane primesc îndată ajutorul de șomaj sau pe acel de incapacitate de lucru. Problema șomajului și a incapacității de lucru se pune cu totului altfel pentru un negustor, un plugar, un avocat sau medic, de aceea persoanele din grupa a doua nu primesc, în primele 13 săptămâni ajutorul de incapacitate de lucru. Dacă aceste persoane nu pot primi ajutorul dat șomerilor, primesc cel puțin ajutorul dat tuturor celor capabili de a munci, anume ajutorul pentru a-și putea găsi o nouă ocupațiune sau sprijinul pentru a se putea forma pentru o nouă meserie.

Problema șomajului e desbătută pe larg de Beveridge. După părerea sa niciun sistem de asigurare socială nu e mulțumitor, dacă nu înlătură șomajul maselor. Șomajul pe timp scurt, șomajul sporadic poate fi lecuit cu ajutor bănesc dat celor fără de lucru, dar șomajul îndelungat, șomajul mulțimilor e periculos, nu numai din punct de vedere *economic*, ci și pentrucă *demoralizează* pe muncitor. Cel ce nu muncește se vede de prisos în lume; în epocile de criză nici bolnavii n'ar mai dori cu ardoare să se vindece, căci din bolnavi ar ajunge șomeri, care tânjesc, lipsiți de *bucuria muncii*. Opera socială, spune Beveridge, nu e deplină, dacă dai șomerului mijloacele minime de trai, de aceea în caz că ar mai veni vreo criză economică, comunitatea ar trebui să se îngrijească să dea șomerilor și posibilitatea bucuriei de a munci, cel puțin din când în când.

Astfel de crize vor mai veni, spune Beveridge, căci „nu s'a găsit încă mijlocul de a opri în viața economică schimbarea vremilor bune cu altele rele, mai ales într'o țară ca Anglia, care e silită să facă export de mărfuri, pentru ca să-și poată plăti materiile prime, ce e nevoită să le aducă din străinătate. Mai ales o astfel de țară nu poate fi independentă de starea materială a altor țări sau de politica lor economică".

Beveridge arată ce foloase ar aduce pentru mașinăria economică a țării asigurarea obligatorie a tuturor cetățenilor (din grupa 1) împotriva șomajului. In vremuri bune, muncitorii având de lucru, și-ar plăti taxele de asigurare, acestea s'ar acumula în sume uriașe de rezervă, iar din ele s'ar plăti apoi șomerilor ajutoarele în vremuri rele. Prin aceasta, sumele cruțate în vremuri bune, ar domoli crizele, căci în vremurile rele, sume mari ar ajunge pe piață, prin ajutoarele date șomerilor, iar aceste sume ar înviora piața. Prin asigurarea împotriva șomajului se asigură o piață stabilă pentru producători, deci această asigurare are rolul unui amortizator: viața economică nu se va mai sgudui așa de tare prin hopurile crizelor.

Sir Beveridge își dă seama însă că asigurarea împotriva șomajului nu e suficientă, pentru a trece orice criză. Din caz în caz, vor trebui luate măsuri eficace, care să dea de lucru la cât mai multe brațe, căci altfel, spune Beveridge, „multe din cele ce s'ar putea realiza prin planul de asigurare socială, vor rămânea doar un vis". Măsurile nu le-ar lua statul singur, căci „după părerea noastră, spune Beveridge, pentru rezolvarea problemei șomajului, toți factorii de producție, toți acei ce dau de lucru oamenilor, trebue să-și dea mâna" într'o mare operă comună.

MOMENT NOCTURN

de LENUȚA MOLDOVAN

Noaptea a bătut la porțile satului și s'a furișat tiptil printre văgăuni, ca o pisică cu gânduri rele. Se vede încă albul cărărilor șerpuite, pe care vara și-a înscris numele cu dungi negre încâlcite, ciudată hartă desenată pe pământul bătut de arșiță. Cu scârțâit tărăgănat câte un car se apropie de grămada albă a căsuțelor din sat pipăind cu roțile înfierbântate rănile crăpate ale drumului. Speriate de năvala umbrelor, cărările fac și ele calea întoarsă și se pierd, una câte una în noaptea codrului.

Satul întreg pare acum o poveste mică, cea mai mică poveste din lume, adormită pe brațele catifelate ale tăcerii. Somn adânc, fără de visuri, peste care cerul își deschise ochi scânteietori.

In căsuțele înșirate de-a lungul văii, truda de peste zi își închide genele grele. Baba din capul satului, cu năframa deslegată și cu mâinile-i bătrâne împreunate, murmură sfârșitul rugii de seară: „... și fă Doamne să treacă și noaptea asta fără de foc și fără de păcat..." Ruga celor ce știu să creadă în încleștarea caldă a mânilor care iubesc pământul și așteaptă să-i culeagă roadele. Roada pământului e și roada rugii lor.

La marginea satului, căpițe de fân și de paiu uscat păzesc nemișcarea mută a câmpului. Cumpăna neagră a unei fântâni stă ca o mână întinsă în gol, prevestind jale. Noaptea își ascunde toate gândurile rele în tăcerea așternută peste sat.

Și 'ntru'n târziu, pe nesimțite, poarta casei din capul uliței se deschide greu și o umbră trece prin noapte, cu pași de om lunatic. Cu spinarea încovoiată, cu mânile neobișnuit de lungi, atârnate de umeri, cu ochii larg deschiși, fantastica întruchipare își mână pașii de-a lungul drumului, alergând, fără să știe unde.

Umbrele nopții se ascund speriate, noaptea nu-și mai tăinuiește gândurile. Dintr'o căpiță mare de paie ies în joc nebun de brațe ridicate spre cer, flăcări roșii de foc mistuitor. Satul se trezește buimăcit, noaptea se ascunde între dealuri și nu știe nimeni dacă e vis rău sau adevăr nemilos, venit peste lume cu potop de foc și moarte. Cu toți tac și așteaptă fără să știe ce. Focul cuprinde cu brațe mari dogoritoare roada așteptărilor de-o vară.

Dintr'o șură în flăcări râde cu hohot de fiară speriată Tudor nebunul. Și nimeni pe lume nu înțelege nimic. Focul aleargă în goană nebună de-a lungul satului, lăsând în urma lui scrum negru, tăcere de om buimăcit și râsul sălbatec al nebunului cu părul și hainele 'n flăcări.

In zori de zi, pâlpâiri mici de foc în agonie se sbat neputincioase, agățându-se de câte un fir de paiu, până ce mor îngropate'n cenușă.

Câmpia se trezește cu priviri largi, uimite, munții-și apropie piscurile, cărările, șopârle mari, umede, se ivesc de după tufiș mirate. Noaptea s'a ascuns ca să n'o blesteme cei ce-au crezut în liniștea ei, lăsându-și doar urmele mari, negre, ne'nțelese, ca o mână răufăcătoare, apăsată pe albul nepătat al curățeniei. Satul tace cum n'a tăcut în nicio altă dimineață.

Oameni cu ochii 'n pământ, se 'ndepărtează cu pași înceți de satul fără de noroc. Se duc în lume, fără să 'nțeleagă niciodată, dac'au fost mânile focului, sau mintea nebunului. Pentru ei totul rămâne adevăr ne'nțeles trimis de mânile nenorocului.

Atena dormind

CRONICA MUZICALĂ

Dela apariţia primei lucrări muzicale „Mai am un singur dor“ tipărite în Colecţia Artiştilor români din Transilvania de Nord a trecut abia un an şi ceva. Făcând acuma o reprivire asupra activităţii depuse în această perioadă de timp, relativ destul de scurtă, putem constata cu bucurie că gândul bun dela început a căzut în pământ mănos şi a rodit din plin.

Nu este cazul să expunem aici ce a realizat editura ERAN în domeniul literaturii şi al artei plastice; au spus-o alţii cu mai multă competenţă. În privinţa realizărilor muzicale, însă, putem afirma cu hotărîre că a înfăptuit foarte mult. Problema principală care îngreuna desvoltarea vieţii noastre muzicale, nu numai în condiţiile excepţionale de acuma, a fost aceea a unei edituri muzicale proprii care să publice lucrările muzicale de valoare şi să promoveze talentele tinere, dornice de a se afirma. ERAN-ul a împlinit acest gol. Caetele de muzică apărute recent confirmă mai bine decât orice laudă meritele acestei edituri.

Beneficiind de înaltul sprijin al d-lui profesor Dr. Emil Haţieganu lucrările acestea au putut fi editate în condiţii grafice excelente. Se cuvine de asemenea cea mai sinceră laudă şi d-lui R. Şorban, în a cărui îngrijire personală au apărut toate aceste lucrări.

Deşi pare oarecum ciudată o cronică muzicală scrisă asemenea unei recenzii literare despre un volum sau un caiet de note, în loc să fie făcută asupra unui concert, cum ar fi normal să fie, totuşi în condiţiile actuale când manifestaţiile noastre muzicale sunt atât de rare, este nevoie şi de astfel de cronici. De altfel o parte dintre lucrările apărute acuma au fost executate nu de mult cu prilejul concertelor de colinzi din Kolozsvár-Cluj şi Szamosujvár-Gherla. O dovadă în plus că editările muzicale nu sunt făcute fără rost, pentru a sta în vrafuri în magazinele editurii. Cele mai multe dintre ele fiind coruri, corespund perfect necesităţilor noastre muzicale actuale. Iar în privinţa valorii lor artistice, cred că nimeni dintre cei care au fost prezenţi la concertul de colinde care a avut loc înainte de Crăciun în Catedrala ortodoxă din loc, nu mai păstrează îndoieli. Dar mai bine să vorbim despre ele în parte.

1. *Colinde de Liviu Telia, pe versuri de Teodor Ciceu. Pentru cor mixt.* Colindele acestea au constituit marea surpriză a concertului corului Catedralei ortodoxe din oraşul nostru. Prin ele literatura muzicală corală românească s'a îmbogăţit cu câteva din cele mai frumoase pagini. Toate cele cinci colinde cuprinse în caiet au fost compuse în cursul anului trecut şi reprezintă rodul împlinit al creaţiei muzicale a d-lui Liviu Telia. Melodii limpezi şi senine, în care reînvie întreg peisajul liric al nopţii de Crăciun din Ardeal, cuprins de vraja credinţei creştine. Armoniile sunt pline şi bogate fără a fi însă niciodată prea încărcate. Coloritul este atât de puternic şi viu, încât imaginaţia crează aproape contur real formelor muzicale. Imitaţia de buhai este realizată de exemplu cu atâta putere evocatoare, încât vezi aproape grupul colindătorilor cu căciulile

ninse, cari s'au oprit în faţa ferestrei luminate să cânte:

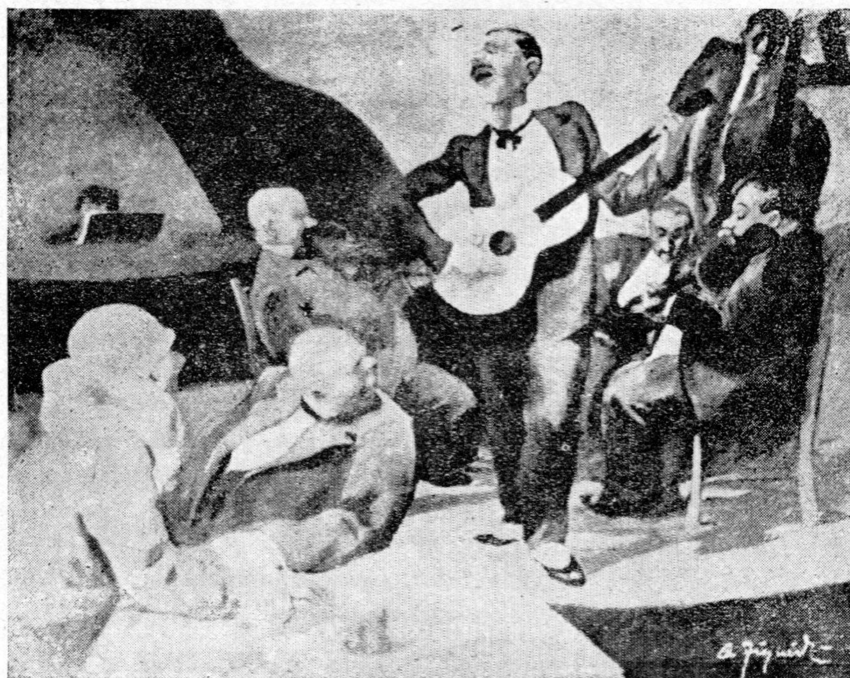
Noi umblăm şi colindăm
Pe Domnul să-l lăudăm
Şi pe sloată şi pe ger
Ca şi îngerii din cer.

2. *12 colinzi de Crăciun pentru coruri diferite de Teofil Coste.* Dintre lucrările cari alcătuesc conţinutul acestui caiet cea mai mare parte sunt compoziţii originale, două dintre ele fiind scrise pe versurile poetului *Dionis Fărcaşiu*, iar restul sunt armonizări pe teme culese din folclor. Sunt lucrări de o reală valoare artistică, a căror editare se impunea cu o adevărată necesitate. Profesorul *Teofil Coste* face parte din generaţia tânără a compozitorilor ardeleni. Talent viguros şi neobosit, prezenţa sa animatoare a contribuit în mare măsură ca orăşelul Szamosujvár-Gherla să devină un mic centru muzical românesc. Colindele cuprinse în acest caiet sunt compuse într'un stil maturizat, care ştie să exprime cu aceeaşi uşurinţă şi frumuseţe atât entusiasmul nestăvilit al bucuriei cât şi nuanţa delicată a gingăşiei. Pe lângă pagini de creaţie robustă surprindem şi fragmente inedite şi pitoreşti, ca de pildă colinda ţigănească „Hondai Leroi Doamne".

3. *4 cântece pentru voce şi pian de Iustin Cl. Iuga.* Compozitorul Iustin Cl. Iuga aparţine generaţiei vechi. Aceste patru cântece „Duce-m'aş cu luna 'n nor", „Pe sub fereastră curge-un râu", „Mor, Mărie mor..." şi „Plânge-mă mamă" sunt compoziţii din tinereţe. Autorul lor a compus pe vremuri imnul liceului românesc cu vechi tradiţii culturale „Andrei Şaguna" din Braşov. Pe atunci compoziţiile scrise în genul acestor patru cântece aveau un mare succes în lumea românească cultă. Ca gen muzical ele s'ar putea situa între romanţă şi lied. Astăzi cântecele acestea, am putea să le numim „bătrâneşti", ne par încă frumoase şi ne înduioşează. Regăsim în ele o atmosferă care aparţine numai amintirilor, căci ritmul agitat şi sgomotos al jazzului a alungat-o de mult.

Făcând acuma o scurtă reprivire asupra activităţii muzicale a editurei Eran putem trage următoarea concluzie. Dificultatea principală care îngreuna în mare măsură desvoltarea muzicii noastre corale a fost înlăturată. ERAN-ul pune la dispoziţia corurilor existente şi cari credem că se vor mai înfiinţa în viitor, material muzical îndestulător, variat şi de o necontestată valoare artistică. Pasul următor care trebue făcut este rezervat activităţii pe teren. Prin lărgirea şi îmbogăţirea activităţii lor, corurile trebue să se străduiască să ducă la creiarea unei vieţi muzicale intense şi de înaltă clasă. Posibilităţile cele mai largi se oferă şi dacă nu le vom putea utiliza, vina va fi a noastră.

AL. ANCA

Aurel Jiquidi: Lăutari

CRONICA LITERARĂ

Theodor Kröger: Satul uitat

Editura *Publicom* ne-a dat, nu de mult, în traducere, una dintre cele mai zguduitoare cărți ale literaturii streine, „Satul uitat" — apărut la Berlin — a fost tipărit până acum în 700.000 exemplare și a fost tradus în mai multe limbi. Autorul, inginerul doctor Theodor Kröger, nu știm dacă mai are alte cărți în afară de aceasta. Nici n'ar fi nevoie. „Satul uitat" face parte dintre cărțile acelea care se scriu o singură dată în vieață, care aparțin patrimoniului de valori universale, cărți care leagă prin virtuțile lor înalte, prin evanghelia unei iubiri care-l scoate pe om din sine. Ca și *Cartea dela San Michele* poartă până adânc, în sânge, pecetea totalei experiențe umane, a marei retrageri din vieață, după ce aceasta și-a arătat toate morganele. Amândoi autorii, — ajunș *scriitori* parcă în urma unei crucificări — au cunoscut toate disperările cumplite ale mizeriei umane și, peste ele, și-au întins mâna vindecătoare ca să dea. Și nu există un mai sfâșietor chin decât să le spui toate acestea strein, sobru, ca și când n'au trecut picur cu picur prin sângele tău.

*

„Satul uitat" ne introduce direct în acțiune prin prinderea și condamnarea ca spion a inginerului Theodor Kröger, german născut și crescut în Rusia țaristă, fiul unui mare industriaș din Petrograd. Intâmplările se precipită vertiginos. Condamnat la moarte prin spânzurătoare, târît din închisori în închisori, pedeapsa i se comută în deportare pe viață în Siberia. Sunt aici pagini de un dramatism magnific cărora numai vieața însăși, trăită, le-a putut imprima acest profund epic. Taiga — cu toate înfricoșătoarele ei întinderi și sălbătăciuni — apare la fiecare pas înlănțuit, până când după o seamă de episoade peste care planează spaima de veacuri a nagaicei, pohodul se oprește la Nikitino, oraș cu 6000 locuitori în fundul Siberiei.

De acum, putem spune, începe cutezătoarea operă de zidire pe care spiritul civilizator al inginerului Theodor Kröger o înalță din iubire în plină taigă. Patru ani de zile, (1914-1918) când liber, când recondamnat la moarte, el cunoaște cele mai cumplite suferințe alături de marea și sălbateca iubire a unei tătăroaice — Fayme, care îi devine soție. Destinul său, care pare să fie de-acum al unui om fericit (isbucnește revoluția lui Kerenski, pacea dela Brest-Litovsk) ia o uluitoare întorsătură. La Nikitino și pretutindeni isbucnește foametea și apoi veni și ziua când soția și copilul său fură omorîți. Din cei 3000 de prizonieri germani și austriaci dela Nikitino nu s'au întors în patrie decât doi. Theodor Kröger își va vedea totuși patria, schilod pentru toată vieața. După zece ani, revenit în Rusia într'o misiune specială, va merge și mai departe, în Siberia. La Zabâtoie, sufletul pravoslavnic al țăranilor, uitați de stăpânire dar nu de Dumnezeu, i-au zidit o colibă. Aci e satul lui uitat... Din Nikitino, în urma unui incendiu, n'au rămas decât grămezi de cenușe și mărăciniș. In mijlocul pădurii arse, e o mică pajiște verde, cu mesteceni pletoși, înconjurați de copăcei mărunți. Aci e Fayme și copilul, sub o movíliță acoperită cu iarbă. Fayme, această Maitreyi pasionată, care n'a știut decât să iubească sălbatec — primejdioasă ca o taigă.

Acesta e cadrul abia schițat în care se desfășoară dramaticul profund uman al cărții. Găsim întâmplări extraordinare, aproape fantastice, care ar putea părea neverosimile, dacă peisajul în care au loc n'ar fi pădurile virgine ale Siberiei, mlaștinile întinse și toată vegetația aceea luxuriantă care are ceva feeric în misterul ei. Cât de uimitoare pare într'adevăr pentru cititor descoperirea istorică a satului care poartă toate dovezile unei rămășițe din vechile hoarde barbare.

— „Huni... mă aud spunându-mi singur. De statură mijlocie, cu părul negru destul de lung, împletit în cozi, cu fețe galbene, ochi mongolici, bluze și pantaloni de pânză de in, obiele și sandale ușoare de piele. In mână țin o suliță, un arc și o tolbă cu săgeți." (pag. 429).

Sau descoperirea extraordinară a acelui oraș mort, cu drum pavat în mijlocul pădurii virgine...

— „Tăcere... tăcere înfiorătoare... In fața porții zac blocuri mari și mici de piatră; în fața noastră se află un oraș mort...

Case masive din blocuri cubice de piatră, de regulă cu un singur etaj, cu ferestre înguste și lungi, care par mai de grabă creneluri de tra-

gere, bine orânduite pe amândouă laturile străzii acoperite cu iarbă.

Mă aplec şi încerc să văd mai bine oasele cu desăvârşire uscate şi albe. Toate craniile sunt de mărime mijlocie, aproape mici şi au pometii ieşiţi în afară. Oamenii care au locuit odinioară aici par să fi murit de o epidemie, căci pe străzi nu se văd nici schelete, nici oase; morţii stau în poziţii naturale, de obiceiu culcaţi pe bănci sau pe laviţe. Mergem mai departe, intrăm în alte case. Peste tot acelaş tablou: oase albe, cranii rânjite. Casele mari au mai multe camere, sunt ceva mai încăpătoare, dar şi aici creşte viţa de vie şi rânjesc craniile palide de adulţi şi de copii.

In pereţi sunt zidite cutii masive de fier, ruginite acum. Le spargem cu uşurinţă; ele conţin giuvaeruri: pietre mari, şlefuite foarte primitiv, de dimensiuni de neînchipuit pentru un profan, topaze, rubine, ametiste, smaragde; toate felurile de pietre preţioase, pe care le ascund în sânul lor Uralii şi Siberia sunt îngrămădite aici. Pietrele sunt prinse în parte în monturi late, cizelate, din aur prost topit, dar curat, căci este foarte moale. Găsim bulgări de argint şi chiar de platină." (pag. 423-424).

Dar cartea inginerului Theodor Kröger mai are ceva care n'a putut fi surprins şi redat decât de un mare talent de povestitor. E toată gama aceea înfricoşătoare de durere care nu mai e omenească şi care n'a putut fi inventată de dragul unui estetism literar. Ascultaţi o pagină. E vorba despre un sat în care a isbucnit ciuma şi căruia i s'a dat foc.

„Oamenii ne privesc ca ieşiţi din minţi, ştiu... că vor fi arşi... niciunul nu va rămâne în vieaţă! Nu le rămâne decât să moară de foc sau de glonte. Nu putem avea milă de ei, pentrucă ne aduc moartea fără voia lor.

Femei, bărbaţi, cad în genunchi, ne imploră, îşi silesc copiii, chiar şi pe cei mai mici, să îngenunchieze împreună cu ei, ca să înduioşeze inimile noastre.

Stăm, cu picioarele răşchirate, cu arma 'n mână.

La spatele nostru auzim cum oameni doboară copacii, sapă, taie cu barda, trag un şanţ îngust, şi aruncă în cercul morţii copacii doborîţi.

Vremea trece; în curând satul acesta paşnic, locuit de oameni ca şi noi, care simt, gândesc, iubesc, mor ca şi noi... va fi una cu pământul. Oamenii care au stat până acum înfricoşaţi şi îngrămădiţi unii într'alţii, se smulg din locurile lor şi aleargă deodată spre noi.

– Foc!

Răsună o împuşcătură, a doua, pocniturile nu mai contenesc... Luminişurile din jurul satului, smulse pădurii cu atâta trudă, se acoperă cu cadavre, cu răniţi, cu copii care plâng şi strigă. Impuşcăturile amuţesc, nu se mai aud decât din când în când, spre a pune capăt chinurilor oamenilor. Sunt împuşcături de graţie. Oamenii nu mai gem, ci zac nemişcaţi, de cele mai multe ori cu faţa la pămâat.

Vremea trece. Stăm, cu picioarele răşchirate, cu arma 'n mână. Suntem vânătorii semenilor noştri! Le aducem moartea de care nu i-am putut scăpa.

Oamenii încercuiţi se adună acum la marginea satului, strigă, urlă, femeile sbiară, înnebunite de ce va să vie.

– Mietko streliai! strigă căpitanul. Ţintiţi bine!! sbiară plutonierul.

Impuşcăturile pornesc neregulat, sperioase şi totuşi necruţătoare; oamenii imploră, plâng, sbiara de frică, de groază, cad, gem, blestemă. Arcurile magaziilor pocnesc necontenit, armele sunt încărcate mereu. Siberienii trag bine...

La vreo zece paşi de noi a căzut o mamă tânără, împuşcătura de graţie a lovit-o drept în frunte. In cădere şi-a sdrobit copilaşul de câteva luni; trupşorul lui zace nemişcat lângă ea, cu braţele răsucite. De partea cealaltă a femeii zace un copil mai mare care plânge, căci s'a rănit la mâini, căzând odată cu mama lui. Acum se aşează lângă moartă, culege o floare şi se joacă cu ea. Pe obrajii bucălaţi se mai văd încă lacrimile, în picături mari.

Işi sgâlţâe mama moartă, vrea să-i arate floricica, vrea să-i arate cât se bucură de ea, bate neîndemânatic din palme. Şi nu se găseşte nicio armă, niciun glonte... pentru copil...

– Savinkov! Vino încoace! Comandă căpitanul – Arma-i încărcată? Şi-i arată copilul care ne zâmbeşte.

Soldatul bătrân, cu barba deasă, castanie, bogată, îşi face de trei ori cruce, apucă arma, dar n'o poate ridica împotriva copilului care râde. Căpitanul şi noi toţi ne-am întors cu spatele. Impuşcătura nu se aude, deşi o aşteptăm cu toţii, o pândim cu încordare ca o uşurare, ca o mântuire.

– Nu pot, domnule căpitan... Am ucis Chinezi, Japonezi, am fost şi în războiul ăsta... zău... nu pot..., murmură soldatul în barbă şi când căpitanul i se uită îndelung în ochi, adaugă: – Chiar dacă mă pedepsiţi pentru neexecutare de

ordin, dacă mă băgați la închisoare, dacă mă omorîți în bătăi... nu pot... zău... domnule căpitan.

Căpitanul ia încet pușca din mâna soldatului, ca și când ar fi o armă grea cu care nu este obișnuit, face câțiva pași înainte, duce pușca la ochi și trage în clipa când copilul întinde călăului său floricica". (Pag. 349-350).

Dar cartea sa cere citită. Pentru destinul ei de a fi tălmăcitoarea unei imense mizerii umane și a unui sacrificiu cu adevărat evanghelic.

EUGENIA MUREȘANU

Iosef Frank: AMERICA, DELA FRANKLIN LA FORD. (Traducere din limba germană de V. A. Beldiman, Editura scrisul Românesc).

Cartea aceasta nu e un tratat de istorie, ci un șir de biografii, o galerie de vieți, care ne înfățișează plastic unele epoci sau aspecte din istoria Statelor Unite. Viețile povestite nu sunt numai acelea ale președinților Uniunii, cu ei se ocupă chiar destul de puțin, cartea cuprinde în schimb vieți de scriitori, gânditori, bancheri, industriași, negustori, ba și biografia unor idealiști și a câtorva șarlatani. Fiecărui personaj îi schițează profilul sufletesc, îi urmărește sbuciumul sau drama interioară, luminând cu reflectoare puternice trăsăturile de Jankeu ale fiecăruia. Cartea povestește viața lui *Washington* întemeietorul, a lui *Lincoln* liberatorul sclavilor, a lui *Wilson* profetul neascultat al păcii, a lui *Morgan* părintele trusturilor, a lui *Ford*, care a pus lumea pe roate iuți, viața apocalipticului *Peter Cartwrigt,* a posnașului *Mark Twain* și a altora, care au pornit adesea de jos, dela coarnele plugului sau dela munca din atelier și s'au înălțat până la piscul de simbol al epocii în care au viețuit. Uneori prin cadrul unei singure vieți omenești, a lui P. Morgan de exemplu, se întrevede creșterea năpraznică a forțelor națiunii americane: In tinerețea personajului Statele Unite le vezi sărace, întinzând mâna spre Europa, ca să ceară împrumut; până la sfârșitul vieții aceluiaș personaj. Lumea nouă se ridică din atârnare, ba ajunge ca ea să-și împartă împrumuturile, nu numai Europei, ci întregei lumi vechi. Și procesul acesta se va continua și pe plan spiritual. Până și Vestul, Vestul cow-boy-lor și al vieți dure, va da pe un *Mark Twain,* ale cărui povestiri vesele vor cuceri întreaga lume.

Aceste biografii sunt scrise cu mult talent și aleasă măestrie, firul vieților înfățișate e uneori dramatic; totdeauna e viu și fermecător. Dar străbătând paginile, am rămas adesea nemângăiat. Nota de ironie mușcătoare ni s'a părut ca o invidie nu îndeajuns de bine mascată, ca o mărturisire ocolită a nemulțumirii Europeanului pentru marele progres atins în atât de scurtă vreme de cei din țara cu posibilități nelimitate. Cum să te mângăi, când vezi că patima grăiește atât de des și atât de tare, încât tulbură și liniștea bibliotecilor și dreapta cumpănă a scriitorilor! V. V.

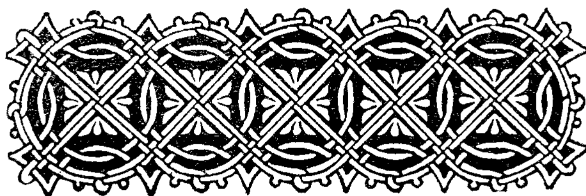

ALMANAHUL COOPERATIVELOR „PLUGARUL" din Ardealul de Nord pe anul 1944. Kolozsvár-Cluj. Pag. 340. P. 5.

Cel mai voluminos și cuprinzător calendar românesc din Ardealul de Nord al acestui an, este Almanahul Plugarului, redactat de Pr. Dr. Victor Deac, având colaborarea celor mai de seamă mânuitori ai condeiului de pe meleagurile noastre. Scopul urmărit a fost de a pune la îndemâna țăranilor noștri o carte în care să găsească îndrumări și lămuriri pe toate tărâmurile vieții. Toți câți s'au străduit pentru aceasta pot avea satisfacția că au reușit, făcând un lucru bun și folositor. Mulțimea cetitorilor vor găsi în el soluții cuminți la toate problemele pe cari le pun timpurile noastre, precum și o lectură care odihnește și înalță sufletul.

Cartea începe cu obicinuita parte calendaristică, cu bogate îndrumări agricole strict legate de anotimpuri, luni și săptămâni. Urmează ample lămuriri cooperatiste și înțelepte îndemnuri de colaborare economică. Partea a 3-a cuprinde învățături agricole. Partea a 4-a îmbie sfaturi igienice și medicale. Cuprinsul Almanahului se încheie cu partea culturală.

Laudă celor ce au inițiat și înfăptuit această lucrare românească. S'o răsplătim, dându-i cuvenita atențiune și luându-i foloasele. L. M.

INSEMNĂRI

SERGIU PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE DIN UNIUNEA SOVIETICĂ. In timpul din urmă prin revistele şi ziarele din străinătate s'a scris mult despre reorganizarea bisericii ortodoxe din marele stat dela răsărit. In această operă pe primul plan apare figura patriarhului Sergiu.

Socotim că nu-i fără interes pentru cetitorii noştri a spicui din cele ce cetim câteva date din viaţa acestui cap de biserică. Aceasta mai cu seamă, că etapele vieţii lui reoglindesc în parte însăşi soarta bisericii ortodoxe din Rusia, de câteva decenii incoace.

Patriarhul Sergiu s'a născut cu aproape 8 decenii în urmă în oraşul Arsamas, situat la vreo 500 km. în vest de Moscva. Azi este un om bătrân de 77 ani. Are o barbă albă impunătoare, care-i ajunge până la piept. Taina ascensiunii lui până la această înaltă demnitate eclesiastică, trecând prin atâtea peripeţii, o găsesc unii în privirea lui inteligentă, dar aspră, o privire care subjugă, şi în caracterul lui maleabil. Nu ştiu dacă atât este de ajuns ca cineva să poată ajunge patriarh. De copil s'a pregătit pentru misiunea preoţească. Şi-a terminat studiile teologice la Academia din Petrograd ca magistru în teologie cu teza: „Invăţătura ortodoxă despre mântuire". Această lucrare şi azi se bucură de o bună apreciere în literatura teologică rusă.

Ca student încă ajunge să se bucure de preţuirea şi dragostea duhovnicului curţii imperiale ruse de pe acele vremuri, numit Iangschev. Prin el îşi face intrare la curtea ţarilor, cunoscând o mulţime de duci, principi, baroni, conţi, generali şi alte personalităţi marcante ale Rusiei ţariste. Se bucură de simpatia, ba chiar prietenia unora, fiind adeseori oaspe dorit şi apreciat în palatele somptuoase ale capitalei.

Işi începe ascensiunea prin ocuparea scaunului de Rector al Academiei din Petrograd. Se spune că n'a fost simpatizat nici de colegii dela Academie, nici de cercurile clericale conducătoare, înălţarea lui fiind socotită un amestec prea pronunţat al factorilor politici în treburile interne ale bisericii. După câţiva ani numai urcă treptele scaunului arhiepiscopesc fiind numit arhiepiscop al bisericii ortodoxe din Finlanda. Aci îl găsesc frământările politice din 1917. In iarna anului 1917/18 când în Rusia totul se destramă se refugiază în tabăra lui Kerensky organizând un Sfânt Sinod pe baze pur democratice. Se numea pe atunci: „prietenul muncitorilor". Are o desiluzie: sinodul organizat de el, nu-l alege patriarh, ci a trebuit să cedeze locul lui Tihon. El ajunge mitropolit al Nişninovgorodului.

Când din frământările politice iese învingător comunismul sovietic, trece în tabăra duşmanilor lui Tihon, înregimentându-se în „biserica vie". Se provoacă o schizmă de scurtă durată. Când Tihon este pe patul de moarte, Sergiu vine la el şi-i cere iertare, revenind în biserica veche.

După moartea lui Tihon, Sergiu e proclamat patriarh, dar numai de Soviete. Sinodul nu mai exista. Cei 171 de episcopi erau împrăştiaţi. Ani de zile Sergiu s'a năzuit să refacă organismul bisericii şi să constitue Sf. Sinod. N'a putut. A căzut şi în disgraţia Cremlinului, suferind temniţa în închisoarea din Butyrschi.

De acolo a fost scos pentru a-şi reocupa demnitatea de patriarh. Sprijinit în anul 1943 de conducerea politică, a reorganizat episcopiile şi mitropoliile din Rusia, numindu-le titulari şi constituind din nou Sf. Sinod.

Azi se spune că are întreg concursul financiar al statului, pentru a reclădi bisericile ruinate şi a le înzestra. Mai mult, se ocupă şi de misiunea ortodoxă rusă de dincolo de graniţele ţării. A înfiinţat şi organizat o episcopie ortodoxă rusă în Iran.

Rămâne ca istoria de mâne să confirme sau să desmintă aceste date fragmentare, culese de prin ziare şi scrise de laici, cari uneori urmăresc şi anumite interese politice.

L. M.

Răstignirea: Pictură bizantină din veacul XII.

ION VLASIU. Un drum făcut de curând în România ni-a dat prilejul să vizităm câteva expoziţii de artă plastică din capitala României. Erau multe expoziţii de acest fel; ceeace însemnează că muzele nu se astâmpără nici în vreme de războiu.

Am zăbovit mai mult în sala Dalles, unde, printre alţi artişti de seamă, dl Ion Vlasiu are o foarte bogată expoziţie.

Dl Ion Vlasiu s'a făcut cunoscut – dacă ne aducem bine aminte – acum câţiva ani printr'un volum de proză dintre cele mai pline de vigoare. Cartea de autobiografie literară vădea un remarcabil talent (după informaţiile noastre continuarea acestei autobiografii va apare în curând). Totuşi, anii cari au urmat au dovedit indeajuns că adevăratul tărâm artistic al dlui Ion Vlasiu este plastica. Şi expoziţia din sala Dalles a avut darul să ne pecetluiască această convingere. In adevăr lucrările expuse – mai ales cele de sculptură – fac mărturia unor viziuni artistice dintre cele mai personale, realizate cu mijloace uneori de-adreptul îndrăsneţe. Două din clişele acestui număr al revistei noastre reprezintă imagini ale unor lucrări expuse de dl Ion Vlasiu în sala Dalles. R. D.

SETEA DUPĂ CUVÂNTUL DOMNULUI. Nu ne putem plânge că tipăriturile noastre nu sunt bine primite de obştea iubitoare de slovă românească. Dimpotrivă, suntem bucuroşi să constatăm că naţia noastră a rămas şi în aceste vremi de universală izbelişte ceeace a fost totdeauna: o naţie iubitoare de carte.

Totuşi, nici un fel de scris nu e căutat şi gustat cu nesaţ ca scrisul care propovedueşte dumnezeieştile învăţături ale Scripturii Sfinte. Drept mărturie a acestui adevăr slujească faptul că *Noul Testament* tipărit acum doi ani la Kolozsvár-Cluj s'a epuisat în mai puţin de opt luni de zile, fără să poată ajunge la toţi cei ce ar fi dorit să-l aibă îndreptar al sufletului şi podoabă a casei lor creştineşti.

Aceeaşi concluzie suntem îndreptăţiţi s'o tragem din recenta veste primită dela Librăria noastră eparhială după care *Psaltirea* scăpată de sub teascuri abia de două luni de zile se bucură de aceeaş trecere ca şi Noul Testament. In adevăr, comenzile de până acum au epuizat mai mult de jumătate din ediţia Psaltirii.

Şi dacă ritmul acestor comenzi nu se va încetini Cartea Psalmilor Prorocului împărat în scurtă vreme nu se va mai găsi în librăria noastră.

Este cel mai bun certificat ce i s'ar putea da sufletului creştinesc al naţiei noastre. R. D.

INDREPTAR ORTOGRAFIC. Niciuna din laturile bunei povăţuiri a tineretului român nu-i scapă Episcopiei noastre. Cărţile şi broşurile cari ies una după alta din teascurile harnicei tiparniţe eparhiale stau în mare parte în slujba acestei nobile năzuinţi.

Pentru a înlesni tineretului nostru şi oricărui intelectual putinţa unui scris românesc corect, Episcopia noastră a scos de curând de sub tipar o broşură cuprinzând regulile ortografice ale Academiei Române.

Broşura, de care suntem siguri că se vor bucura mai ales elevii şcoalelor secundare, are următoarea luminoasă prefaţă:

Limba maternă e una dintre cele mai scumpe comori ale oricărei naţii. De aceea nimeni n'are dreptul să-şi bată joc de ea, stricând-o. Dimpotrivă, toţi avem datoria să vorbim – dacă nu frumos, ceea ce-i mai greu – cel puţin corect.

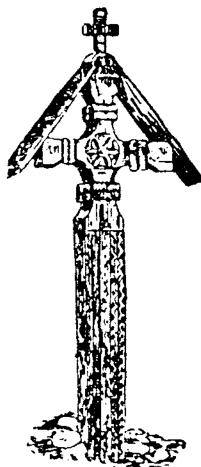
„Vorbeşte cum se cuvine şi apoi scrie cum vorbeşti" – e o lege înţeleaptă, de care trebue să ascultăm cu toţii.

Recunoaştem că în graiul viu nu e prea uşor să împlinim pe de-a'ntregul această lege. Vorba rostită la repezeală zboară şi piere. N'o mai poţi prinde ca s'o îndreptezi dacă a fost rostită greşit. Vorba scrisă însă rămâne. De aceea graiul nostru scris poate fi – şi se cade să fie – mai îngrijit decât cel vorbit.

Gramatica ne învaţă cum să vorbim corect, iar ortografia ne îmbie regulile scrierii corecte.

Regulile ortografiei noastre de astăzi au fost stabilite de Academia Română în sesiunea ei generală din 1932 – şi ele sunt obligatorii pentru tot cel ce scrie româneşte.

Noi le reproducem din Indreptarul ortografic alcătuit de dnii profesori universitari Sextil Puşcariu şi Teodor Naum (Buc. 1932) şi le punem la îndemâna tuturor celor ce vor să le cunoască şi să să le aplice. Tot din numitul Indreptar împrumutăm nota sublineară despre „Apostrof şi linioară", precum şi capitolele: „Noţiuni de punctuaţie" şi „Observaţiuni gramaticale". R. D.

CĂRȚILE VIEȚII

COLECȚIE ÎNGRIJITĂ DE P. S. SA EPISCOPUL NICOLAE

Au apărut până acum următoarele volume:

1. G. M. Ivanov: RODURI DIN CÂMPUL EVANGHELIEI. Pg. 140, P. 1·50.
2. Grigore Popa: STILURI DE VIAȚĂ. Pag. 137, P. 1·50.
3. Pr. Ion Goron: TÂLCUIRI. Pag. 141, P. 1·50.
4. Pr. Il. V. Felea: DUMNEZEU ȘI SUFLETUL ÎN POEZIA ROMÂNĂ CONTIMPORANĂ. Pag. 111, P. 1.40.
5. Victor Stanciu: MINUNATE SUNT LUCRURILE TALE! Pag. 162, P. 1·50.
6. Prot. Ion Goron: MEDITAȚII la Evangheliile din Duminecile și sărbătorile de peste an. Pag. 167, P. 1.70.
7. Pr. Il. V. Felea: PAISIE ȘI PAISIANISMUL. Pag. 51, 70 fileri.
8. † Nicolae Colan: MEDALIOANE. Pag. 120, P. 1.50.
9. Prot. Dr. L. G. Munteanu: VIAȚA MÂNTUITORULUI NOSTRU ISUS HRISTOS Pag. 340. Prețul: P. 2·50.
10. Emil Fiedler: OMUL CEL NOU, în românește de Părintele Nicolae. Pag. 150. Prețul: P. 2·—.
11. Dr. E. Nicoară: LA RĂSCRUCEA VIEȚII. Pag. 100. Prețul P. 1.50.
12. Prot. Dr. L. G. Munteanu: VIAȚA SFÂNTULUI APOSTOL PAVEL. Pag. 248, Prețul: 2·50 P.
13. Prot. Ion Goron: ÎMPĂRĂȚIA LUI DUMNEZEU. Pag. 148. Prețul: 2·— P.
14. Arhimandritul Ioan Schakhovskoy: LAUDA ÎNVIERII, în românește de Gheorghe Suciu. Pag. 78. Prețul: 1·50 P.
15. Prot. Dr. L. G. Munteanu: VIAȚA SFÂNTULUI APOSTOL ȘI EVANGHELIST IOAN. Pag. 248. Prețul: 3·50 P.
16. Prot. Ion Goron: CUVINTE CĂTRE PREOȚI. Pag. 112. Prețul: 3·— P.

IN COLECȚIA POPORALĂ

„VENIȚI DE LUAȚI LUMINĂ"

AU APĂRUT PÂNĂ ACUM URMĂTOARELE BROȘURI:

1. Pr. Fl. Mureșanu: DIN VIEȚILE SFINȚILOR, Antonie cel Mare, Macarie Eghipteanul și Efrem Sirul. Pag. 31, P. 0·20
2. D. E. Nicoară: MOARTEA PARINTELUI GRIGORIE. Pag. 30, P. 0·30.
3. Pr. Emil Nicolescu: DIN VIEȚILE SFINȚILOR, Vasile cel Mare, Grigorie de Nazianz și Ioan Gură de Aur. Pag. 31. P. 0·30.
4. Augusta Rubenescu: DREPTATEA. Trei legende creștine. Pag. 40. P. 0·40.
5. V. Gr. Borgovan: TATAL NOSTRU în pilde din viața săteanului român. Pag. 32. P. 0·30.

6-7. Pr. Teodor Ciceu: PRAZNICELE legii noastre ortodoxe. Pag. 104, P. 1·20.

8. Pr. Augustin Faur: O mamă vrednică: ANASTASIA ȘAGUNA. Pag. 38. P. 0·40.
9. Pr. Emil Nicolescu: HRISTOS ȘI TINERETUL. Pag. 32. P. 0·40.
10. Gala Galaction: MUSTAFA EFENDI AJUNGE MACARIE MONAHUL. Pag. 32. P. 0·40.

Toate acestea, precum și alte multe cărți bisericești și literare se găsesc la LIBRARIA EPARHIALĂ, KOLOZSVÁR, PIAȚA HITLER ADOLF No. 2.

TIPOGRAFIA EPARHIEI
ORTODOXE ROMÂNE
KOLOZSVÁR-CLUJ

Conducător responsabil:
Iuliu Stămurean

VIAȚA ILUSTRATĂ

REVISTĂ DE FAMILIE

APARE LUNAR, CU BINECUVNÂTAREA P. S. SALE EPISCOPULUI NICOLAE

EDITOR ŞI REDACTOR RESPONSABIL: Prof. L. G. MUNTEANU

ABONAMENTUL PE UN AN 15 PENGEI - UN NUMĂR 1·50 P.
PENTRU ROMÂNIA 600 LEI. - UN NUMĂR 60 LEI

REDACȚIA: KOLOZSVÁR-CLUJ, EPISCOPIA ORT. ROMÂNĂ, PIAȚA HITLER A. 18.
ADMINISTRAȚIA: KOLOZSVAR-CLUJ, LIBRĂRIA EPARHIALĂ, PIAȚA HITLER A. 2.

—o-o—

ÎN ACEST NUMĂR:

COPERTA NOASTRĂ: POARTĂ DIN ARDEALUL DE SUS

PENTRU COLABORATORI

Revista se pune sub tipar totdeauna la 15 ale lunei. Domnii colaboratori sunt rugați să-şi trimită manuscrisele până la această dată. Rugăm articole scurte, scrise citeț, pe o singură pagină a hârtiei. Ordinea articolelor e determinată de necesități tehnice, nu de alte considerații. - Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.